

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

ENKELE BESCHOUWINGEN BIJ DE PROBLEMATIEK VAN DE ONDERNEMINGS- CONCENTRATIE IN DE LID-STATEN VAN DE EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP

Inleiding

De economische integratie die sinds de tweede wereldoorlog een *conditio sine qua non* was geworden voor de «survival» van Europa als onafhankelijke economische macht, heeft door de ondertekening en inwerkingtreding van de Europese verdragen een zeer belangrijke impuls gekregen.

Het volstaat echter niet een markt te creëren die kan wedijveren met deze van de wereldmachten. De ondernemingen die binnen deze markt evolueren moeten zich aanpassen aan deze schaalvergroting, indien zij ten volle willen genieten van de verhoogde mogelijkheden die door deze nieuwe Europese dimensie worden geschapen.

Daar de natuurlijke groei van bedrijven niet altijd het gewenste ritme vertoont (o.a. te wijten aan een chronische schaarste op de kapitaalmarkt), dringt het samengaan van ondernemingen zich zeer dikwijls op.

Dit samengaan kan verschillende vormen aannemen (van de samenwerking op een zeer gelimiteerd gebied tot de volledige versmelting). De concentratie van ondernemingen is aan de orde van de dag. Er gaat geen week voorbij of men hoort over een of andere fusie. Men kan zich nochtans afvragen of de evolutie zich snel genoeg voltrekt.

Einde 1967 werd in dit verband een colloquium georganiseerd door het «Centre Universitaire d'études des communautés européennes de la Faculté de droit et des sciences économiques de Paris» ⁽¹⁾. De deelnemers aan dit colloquium bestudeerden de problemen die verband houden met de samenwerking, concentratie en fusie van ondernemingen in het raam van de E.E.G. De verschillende struikelstenen die van aard zijn de economische hergroepering in de weg te staan, werden van naderbij onderzocht.

Als het juist is dat de groei van de Europese ondernemingen naar een «Euromaet» moet aangemoedigd worden, dan mogen we toch ook niet uit het oog verliezen dat deze groei binnen de juiste banen dient geleid te worden. Een onderneming mag immers de markt niet overwoekeren en alle concurrentie verstikken. In dat geval zou de integratie haar doel voorbijgeschieten.

I. Geografisch kader van de ondernemingsconcentraties.

Men kan essentieel drie tendensen onderscheiden in de concentratie van ondernemingen ⁽²⁾. De nationale concentraties of concentraties van ondernemingen binnen een zelfde rechtsgebied; de communautaire concentraties of concentraties van ondernemingen behorend tot het rechtsgebied van meerdere Lid-Statens van de E.E.G. en de extra-communautaire concentraties of concentraties van een onderneming die tot het rechtsgebied van een Lid-staat van de E.E.G. behoort met een onderneming behorend tot een ander rechtsgebied (en hier zijn de ondernemingen behorend tot het rechtsgebied van de U.S.A. fel in trek). De nationale concentraties mogen zeker niet verwaarloosd worden, nochtans is hun belang zeer dikwijls beperkt. Als aanloop voor latere belangrijker concentraties verdienen zij echter alle aandacht. Nochtans vormen deze relatief zwakke bedrijven een gemakkelijke prooi voor extra-communautaire ondernemingen ⁽³⁾.

Het zijn echter de concentraties waarbij extra-communautaire ondernemingen (vaak Amerikaanse) betrokken zijn die het omvangrijkst en het talrijkst zijn. Deze vorm van samengaan biedt aan de Europese bedrijven de grootste technologische voordelen en wordt ook door de meeste Europese Lid-staten gretig onthaald als een middel om bv. de werkloosheid op te slopen.

De keerzijde van de medaille is voor de hand liggend. De extra-communautaire technologische import doet niets om de intellectuele achterstand van Europa te verkleinen. De kloof wordt integendeel groter vermits researchactiviteiten niet naar Europa worden overgebracht. Integendeel, de Europese wetenschapslui worden vaak overzee gelokt (*brain drain* of *fuite de la matière grise*).

Het is ook vaak zo dat extra-communautaire hergroeperingen belangen nastreven die niet altijd kunnen ingepast worden in de Europese planning. De economische kolonisatie van Europa, meestal zelfs met behulp van Europese kapitalen, wordt er alleen maar door in de hand gewerkt.

Een bloeiende en zelfstandige Europese economie vergt dat de sleutelsectoren niet uit Europese handen gaan.

Daarom is het belangrijk de intracommunautaire bedrijfsintegratie te bevorderen. Er bestaan nochtans een aantal hinderpalen die deze evolutie remmen.

II. Hinderpalen op de weg van de economische concentraties.

1. Hinderpalen van sociologische en psychologische aard

Een aantal factoren die niet kunnen gevat worden in het raam van de louter economische of juridische overwegingen zijn van aard hinderend in te werken op het samengaan van de ondernemingen.

Zeer veel Europese ondernemingen zijn in de grond familiebedrijven gebleven (ofschoon het juridisch etiket dit niet altijd laat vermoeden). Deze situatie brengt met zich mee dat vele bedrijfsleiders weigerig staan tegen een bedrijfsintegratie die meer het accent zou leggen op professionalisatie in de bedrijfsleiding dan op familiale afkomst⁽⁴⁾. Daarbij aansluitend kan ook gewezen worden op een gebrek aan vorming van de Europese bedrijfsleiders, vooral op het middenechelon⁽⁵⁾.

Een niet te versmaden struikelsteen op de weg naar een intracommunautaire samenwerking wordt verder gevormd door de onzekerheid die af en toe nog zweeft omtrent het welslagen van het Europees opzet⁽⁶⁾.

2. Hinderpalen spruitend uit het Europees recht

Hoe eigenaardig het op het eerste gezicht ook moge klinken, het verdrag van Rome houdt in zekere zin elementen in die de concentratie kunnen hinderen. Het gaat hier meer bepaald om de art. 85 en 86 van het E.E.G.-verdrag.

Het art. 85 verbiedt overeenkomsten tussen ondernemingen die de tussenstaatse handel ongunstig kunnen beïnvloeden en de mededinging binnen de E.E.G. aantasten.

Het art. 86 van zijn kant verbiedt misbruik van een machtspositie, van die aard dat het de tussenstaatse handel ongunstig kan beïnvloeden.

Naar de letter van de wet zou art. 85, 1 van toepassing kunnen zijn op de concentraties van ondernemingen, die überhaupt gepaard gaan met overeenkomsten tussen ondernemingen. Nochtans heeft de Commissie veel onzekerheid weggenomen door haar in 1966 gepubliceerd memorandum aan de Lid-staten gericht en waarin werd gesteld dat art. 85 niet van toepassing zou zijn op de concentraties van ondernemingen⁽⁷⁾.

De redenen die voorlagen bij deze beslissing zijn gemakkelijk te begrijpen. De Commissie wou de concentratiebeweging geen stokken in de wielen steken, vermits zij een noodzakelijke hefboom was om de Europese economie naar een hoger peil te tillen. De Commissie achtte zich aan de hand van art. 86 sterk genoeg gewapend om op te treden tegen misbruiken van een machtspositie, die eventueel zouden kunnen voortvloeien uit concentraties. M.a.w. de Commissie tracht eerder de machtsposities en vooral het misbruik ervan te beteugelen dan wel de concentraties zelf die impliciet toch een streven naar een grotere machtspositie inhouden⁽⁸⁾.

De normen van art. 85 en 86 schijnen alles bij mekaar niet onoverkomelijk voor de *concentration-minded* onderneming. Nochtans mag men niet uit het oog verliezen dat een liberale interpretatie van het verdrag van Rome hiervan aan de basis ligt. Het gevaar is niet volkomen denkbeeldig dat een meer stroeve interpretatie in de toekomst het pad van de concentratie zou vernauwen⁽⁹⁾.

3. Hinderpalen spruitend uit het intern recht van de Lid-staten

Deze hinderpalen zijn velerlei en vinden hun oorsprong in diverse takken van het recht. Een belangrijke strui-

kelsteen wordt gevormd door het fiscale recht. Het kan soms onoverkomelijke problemen stellen en determineert vaak de vorm van de samenwerking⁽¹⁰⁾. Intra-communautaire fusies kunnen in principe geen aanspraak maken op de gunstmaatregelen die zeer vaak bestaan voor binnenlandse fusies.

Naast het fiscaal recht kan ook het sociaal recht een struikelsteen vormen.

Belangrijker dan dit laatste is echter het vennootschapsrecht dat nog steeds grote verschillen vertoont.

Diverse oplossingen werden gesuggereerd om aan deze verschilpunten tegemoet te komen. Een mogelijkheid werd gezocht in de oprichting van een « *societas Europea* », een soort naamloze vennootschap van Europees recht. Het project van de Nederlandse hoogleraar Sanders dat in opdracht van de Commissie werd geredigeerd is welbekend. Deze nieuwe « *SE* » zou aan het arsenaal van de mogelijke vennootschapsvormen toegevoegd worden, zonder echter de bestaande vormen aan te tasten⁽¹¹⁾.

Deze eerder revolutionaire oplossing van het probleem gaf aanleiding tot vinnige commentaren⁽¹²⁾.

Naast de creatie van een nieuwe « *SE* », kan ook veel baat verwacht worden van de coördinatie van het vennootschapsrecht. Misschien een meer conformistische methode, maar zeker erg efficiënt.

Het art. 54, 3, g van het E.E.G.-verdrag draagt aan de Raad en de Commissie immers op « voor zover nodig de waarborgen te coördineren welke in de Lid-staten worden verlangd van de rechtspersonen in de zin van de tweede alinea van art. 58, om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in die rechtspersoon als van derden, teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken ».

In het raam van dit artikel stelde de Raad van Ministers reeds een eerste richtlijn vast⁽¹³⁾. Deze richtlijn is van belang voor de N.V., de commanditaire vennootschap op aandelen en de P.V.B.A., alsook op de vennootschapsvormen die daar in andere landen mee overeenstemmen.

Deze richtlijn stelt zich tot doel het recht te coördineren i.v.m. de publiciteit die voor bepaalde akten vereist wordt, de rechtsgeldigheid van de door de vennootschap aangegane verbintenissen en de nietigheid van de vennootschap⁽¹⁴⁾.

De Belgische regering heeft ten andere reeds een wetsontwerp klaar, waarbij ons vennootschapsrecht zal worden aangepast aan de regels vervat in deze eerste richtlijn.

Deze eerste richtlijn zal waarschijnlijk geen unicum blijven, want de Commissie heeft reeds voorstellen in de maak voor een tweede en derde richtlijn.

De Commissie interpreteert art. 54 trouwens zeer ruim en acht zich geroepen om op grond van dit artikel een groot deel van het vennootschapsrecht te unifiëren. Het Europees Parlement echter neemt in deze aangelegenheid een meer conservatief standpunt in en tracht art. 54 eerder beperkend te interpreteren⁽¹⁵⁾.

Meer bepaald in verband met de concentratie van ondernemingen heeft Prof. Van Ommeslaeghe in een merkwaardige studie een inventaris opgesteld van alle problemen die zich in het vennootschapsrecht stellen door de hergroepering van ondernemingen⁽¹⁶⁾. Ik wil niet nalaten een kort overzicht van deze studie te geven die op een zeer syntetische manier het probleem stelt van de onderneming gezien niet als een aparte entiteit doch in groepsverband.

III. De coördinatie van het Europees vennootschapsrecht in functie van de concentratie van ondernemingen

De concentratie van ondernemingen schept ongetwijfeld problemen. De belangen van de vennootschappen zelf, van de minderheidsaandeelhouders, van de schuldeisers die op diverse wijzen worden beschermd in de verschillende wetgevingen, mogen niet prijsgegeven worden omwille van

de economische hergroeperingen. Aan de andere kant zijn deze hergroeperingen vaak economisch noodzakelijk. De meeste nationale wetgevingen regelen wel op een vrij preciese manier de fusies van ondernemingen die behoren tot dezelfde rechtssfeer (enkel de Nederlandse wetgeving maakt hierop een uitzondering). Nochtans tast men in het duister omtrent de rechtsverhoudingen die gelden voor minder ingrijpende vormen van samenwerking, die qua economisch belang echter niet te veronachtzamen zijn.

Een sterk doorgedreven samenwerking tussen ondernemingen van twee verschillende landen kan zware problemen stellen ⁽¹⁷⁾. Een negentiende-eeuwse hinderpaal die in 1970 nog al zijn realiteit bewaart is het principe van de nationaliteit van de vennootschap, waarbij vaak de unanimititeit vereist wordt om een verandering van nationaliteit te bewerkstelligen.

Een coördinatie van de vennootschapswetgeving met een versteviging van de waarborgen aan minderheidsaandeelhouders en schuldeisers is het enige middel om het wantrouwen van de nationale wetgevers weg te nemen.

In dit verband is het reeds geciteerde rapport van Prof. Van Ommeslaeghe belangrijk. De auteur laat zich leiden door de belangrijke Duitse wetgeving tot regeling van de nieuwe verhoudingen geschapen door de concentratie van ondernemingen ⁽¹⁸⁾, dat als leidraad kan dienen voor de coördinatie van de Europese wetgevingen.

De coördinatie kan tot doel hebben de werking van de vennootschappen als dusdanig te verbeteren en te beletten dat concentratie de bestaande wetgeving zou ondergraven ⁽¹⁹⁾.

Een meer ambitieus programma bestaat erin de ondernemingen als groep te behandelen en niet langer als een losstaand geheel ⁽²⁰⁾.

In dit verband kan men op diverse manieren inwerken. De klassieke regels omtrent de verantwoordelijkheid en misbruik van machtspositie kunnen aangepast worden. Men kan ook de publiciteit verhogen om aandeelhouders en schuldeisers toe te laten met kennis van zaken te oordelen.

Men kan ook de « concerns » laten beheersen door eigen regels en hier is de Duitse wetgeving erg belangrijk. De auteur onderzoekt de problemen van een beheersing van een dochtermaatschappij door een holding. Dergelijke beheersing kan de dochtermaatschappij nadelig zijn, doch de groep als een geheel ten goede komen. In de Duitse wetgeving is dergelijke situatie toelaatbaar wanneer er een « Beherrschungsvertrag » bestaat dat de minderheidsaandeelhouders en schuldeisers compenseert en voldoende garanties biedt.

Slotopmerking

Zoals men ziet stelt de concentratie van ondernemingen belangrijke problemen. Voor de wetgever ligt hier een

belangrijk terrein braak. Hij zal in overleg met de partners uit de E.E.G. Lid-staten de richtlijnen moeten uitwerken die een evenwichtige groei van de ondernemingen waarborgen en tevens de bescherming van alle marktdeelnemers verzekeren.

Eric STASSYNS

Advocaat - Assistent R.U.G.

Navorser ICVR

(1) De rapporten en besprekingen van dit colloquium dat van 26 tot 28 oktober 1967 te Parijs werd gehouden, werden gepubliceerd in de Revue du Marché Commun, n° 109, 1968.

(2) Lecourt R., Rapport: Concentrations et fusions, facteurs d'intégration, R.M.C., n° 109, 1968, p. 8.

(3) In het recente verleden kan men bijvoorbeeld denken aan de fusies in het Belgisch brouwerijwezen.

(4) Tabatoni P., Rapport sur les obstacles sociologiques et psychologiques aux coopérations, concentrations et fusions, R.M.C., n° 109, 1968, p. 100.

(5) Business Administration Schools zijn in Europa eerder zeldzaam in tegenstelling met de Verenigde Staten van Amerika.

(6) Drancourt M. et Lepage H., R.M.C., 1968, p. 139.

(7) Schrans G., Inleiding tot het Europees Economisch recht, Gent, 1968, p. 231.

(8) Verloren van Themaat P., Grensoverschrijdende fusies binnen de E.E.G., S.E.W., 1968, p. 162.

Van der Grinten W., Concentraties in de gemeenschappelijke markt, S.E.W., 1966, p. 409.

(9) Steindorff E., R.M.C., n° 109, 1968, p. 208.

(10) Obstacles tenant au droit fiscal, R.M.C., n° 109, 1968, p. 445.

(11) Storm P.M., Statuut voor een Europese vennootschap, R.W. 1967/68, col. 1347.

Vasseur M., Pour une société de type européen, Mém. off. à R. Savatier, Paris, 1965, p. 903.

Duden K., Internationale Aktiengesellschaften, Zeit. Ausl. u. Int. Privatr., 1962/63, p. 89.

(12) Van Ryn J., Faut-il instituer la société européenne, J.T., 1967, p. 377.

Vasseur M., Quelques arguments pour une société de type européen, J.T., 1965, p. 1.

Von der Groeben H., Vers des sociétés anonymes européennes, Rev. Tr. Dr. Eur., 1967, p. 224.

(13) Publ. E.E.G., 1968, p. 165/8.

(14) Voor een meer uitvoerige behandeling zie: Schrans G., o.c., p. 148.

(15) Renaud J., Aspects de la coordination et du rapprochement des dispositions relatives aux sociétés, Cah. dr. eur., 1967, p. 611.

(16) Van Ommeslaeghe P., Les groupes de sociétés, Rev. Pr. Soc., 1965, p. 153.

(17) Motte B., Communication au colloque sur les coopérations, concentrations et fusions d'entreprises dans la C.E.E., R.M.C., n° 109, 1968, p. 391, waarin de auteur de moeilijkheden schetst die gepaard gingen met de cooperatie tussen de firmas Agfa (Duitsland) en Gevaert (België). Hij toont aan welke juridische bokkesprongen nodig waren om te komen tot wat de economen als een fusie zagen.

(18) Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen vom 6 September 1965 (in werking sinds 1 januari 1966).

(19) Van Ommeslaeghe P., Les groupes de sociétés, o.c., p. 166.

(20) Van Ommeslaeghe P., o.c., p. 178.

MOET HET HOMOSEXUEEL DELICT (ARTIKEL 372 bis) UIT HET STRAFWETBOEK VERDWIJNEN ?

Het weze ons toegestaan enkele aanvullende beschouwingen te maken bij het artikel « Homo 372 bis » van de hand van Jean Mertens de Wilmars, advocaat te Antwerpen ⁽¹⁾.

Geenszins ligt het in onze bedoeling genoemde publicatie te bekritisseren; wij willen veeleer artikel 372 bis S.W.B. vanuit een door de auteur minder belicht standpunt andermaal in vraag stellen.

* * *

Genoemd artikel kwam niet voor in de tekst van het oorspronkelijk regeringsontwerp van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, dat werd neergelegd door M. Vermeylen, minister van Justitie, doch werd ontleend aan en amendement van het kamerlid Terwagne.

Volgens de verslaggevers van de commissie in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd in het artikel een bepaling overgenomen van de Franse wet ⁽²⁾ op de betuiging van de homoseksuele praktijken waarvan de minderjarige het slachtoffer kan worden ⁽³⁾.

In de Senaat poogde Mej. Wibaut nog de woorden « van hetzelfde geslacht » in het tweede lid van artikel 372 bis S.W.B. te doen vervallen. Op verzoek van de minister van Justitie trok zij echter haar amendement terug ⁽⁴⁾.

Gelet op zijn plaats in het Strafwetboek en op zijn inhoud, is het homoseksueel delict één van de vier strafbare vormen van aanranding van de eerbaarheid in het algemeen, naast :

- 1) de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging op de persoon of met de hulp van de persoon van een kind van het mannelijk of vrouwelijk geslacht beneden de volle leeftijd van zestien jaar (artikel 372, eerste alinea S.W.B.) ;
- 2) de aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging door een bloedverwant in de opgaande lijn op de persoon of met de hulp van de persoon van een minderjarige beneden de eenentwintig jaar en niet ontvoegd door het huwelijk : het enige geval van incestueuze betrekkingen dat wij kennen in ons Strafwetboek (artikel 372, tweede alinea, S.W.B.) ;
- 3) de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging op personen van het mannelijk of vrouwelijk geslacht (artikel 373, S.W.B.) ⁽⁵⁾.

De wet zelf geeft geen definitie van aanranding van de eerbaarheid. Algemeen wordt aangenomen dat het een handeling is (a), die strijdig is met de goede zeden (b) ; gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een ander (c) ⁽⁶⁾ :

- (a) op de eerste plaats hebben wij dus te doen met een fysieke handeling waarbij de persoon van een ander betrokken is. Kwetsende woorden alleen volstaan niet ;
- (b) deze fysieke handeling moet indruisen tegen de goede zeden, moet met andere woorden de eerbaarheid kwetsen. Wat dit betreft mag de rechter zich niet laten beïnvloeden door eigen opvattingen, evenmin als hij rekening mag houden met de persoonlijke gevoelens van het slachtoffer ; hij moet zich daarentegen laten leiden door de algemeen aanvaarde normen ⁽⁷⁾ ;
- (c) tenslotte moet het een handeling zijn « corpori a corpore », zoniet staan wij voor een openbare schennis van de goede zeden ⁽⁸⁾.

Artikel 372 bis kijkt op vier punten af van de algemene definitie ⁽⁹⁾ :

1. Beiden moeten van hetzelfde geslacht zijn. Er wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen mannelijke en vrouwelijke homosexualiteit.

2. De dader moet de volle leeftijd van achttien jaar bereikt hebben, zoniet is het misdrijf ondenkbaar. Zijn beide partners jonger dan achttien jaar, dan kunnen zij naar de jeugdrechtbank worden verwezen ; voor het geval beiden meer dan achttien jaar oud zijn, kan er evenmin sprake zijn van een misdrijf, met uitzondering van de situatie beoogd door artikel 372, tweede alinea, S.W.B. ⁽¹⁰⁾.

In hun studie « Aspects médico-psychologiques et juridiques de l'homophilie » van 1957, doen R. Charles en L. Masson-Verniory opmerken dat het voornamelijk de tussenkomst is van de volwassene in homoseksuele praktijken, welke een sociaal gevaar uitmaakt : « Tant que des adolescents se livrent entre eux, accidentellement, à des manifestations homophiles le mal n'est pas très grand, puisqu'ils sont destinés à évoluer assez vite vers la forme normale de la sexualité. Mais si l'adulte participe à ces manifestations, son intervention aura pour effet de leur enlever leur caractère typiquement accidentel et expérimental, il les cultivera, les entretiendra auprès de son jeune partenaire, ce qui expose ce dernier à de graves

dangers parce qu'ils risquent de le marquer pour la vie. C'est donc l'intervention de l'adulte qui crée principalement le danger social, c'est contre elle que l'adolescent doit être protégé, tout en ne perdant pas de vue que pour être efficace cette protection doit tenir compte de ce que la période critique de l'indifférenciation sexuelle peut s'étendre jusqu'à la 20e année » ⁽¹¹⁾. Zij constateren verder dat in de strafwetgeving van het merendeel van onze buurlanden die, wat beschaving aangaat en hun opvattingen betreft aangaande het algemeen welzijn en de eerbied die wij moeten opbrengen voor de menselijke vrijheid, dicht bij ons staan, een bepaling kan worden teruggevonden die de homoseksuele praktijken, binnen bepaalde grenzen althans, strafbaar stelt. Zij zijn dan ook van mening dat de jeugd beschermd moet worden tegen homoseksuele handelingen met volwassenen en stellen voor in het Strafwetboek een artikel 372 bis in te lassen, luidende : « Tout acte impudique ou contre nature, commis, sans violence ni menaces par un majeur sur la personne ou à l'aide de la personne d'un individu de son sexe âgé de plus de 16 ans, mineur de vingt et un ans, sera puni d'un emprisonnement de 6 mois à 5 ans et d'une amende de 100 à 5.000 fr. » ⁽¹²⁾.

J. Delva laat opmerken dat het huidige artikel, vergeleken met de door R. Charles voorgestelde tekst, aan de ene kant krachtdadiger is, daar het misdrijf strafbaar werd gesteld ten laste van personen die nauwelijks de leeftijd van achttien jaar bereikt hebben, doch aan de andere kant minder doeltreffend, omdat de minderjarige slechts tot op zijn achttiende jaar een bijzondere bescherming wordt verleend ⁽¹³⁾.

R. Charles en L. Masson-Verniory volgen in feite het spoor van twee andere auteurs, met name A. Ley en A. Marchal, die reeds enkele jaren vroeger een soortgelijke stelling verdedigden in hun studie over de homosexualiteit. Wij citeren : « Des mesures de protection de la jeunesse... Elles devraient s'étendre aux sujets âgés de 16 à 21 ans. A cette période de la vie, la sexualité masculine n'est pas toujours exactement fixée... Les adolescents sont influençables, suggestibles et curieux. S'ils ont affaire à un homme plus âgé, qui se livre à un prosélytisme aimable et persuasif, ils peuvent tomber dans des pratiques perverses capables de retenir défavorablement sur tout le développement de leur psychisme et de leur 'libido' » ⁽¹⁴⁾.

Vandaar hun conclusie : « Le législateur belge devrait se borner à ériger en infraction, sous la forme d'un alinéa supplémentaire à l'actuel article 372, les actes contraires à la pudeur commis même de leur consentement sur la personne ou à l'aide de la personne de mineurs du même sexe âgés au moment des faits de plus de seize ans accomplis. Il nous paraît également opportun d'organiser une répression de l'offre faite par une personne à un mineur du même sexe de commettre des actes indécents, même si elle est faite dans un lieu privé, sans publicité ou sans but de lucre » ⁽¹⁵⁾.

3. Het slachtoffer mag de volle leeftijd van achttien jaar niet bereikt hebben. Het moet echter ouder zijn dan zestien jaar, zoniet is artikel 372, eerste alinea, S.W.B., van toepassing.

J. Delva betreurt het feit dat de wetgever zich er toe beperkt heeft de jeugd tot het achttiende jaar tegen homoseksuele contacten met meerderjarigen te beschermen. « Op deze leeftijd, zo meent hij, is de minderjarige de puberteitscrisis veelal niet door en is zijn karakter nog lang niet gevormd. Nog uiterst vatbaar voor beïnvloeding van buiten, bevangen door onbestuurbare gevoelens en sympathieën, onzeker in het beheersen van en reageren op zijn seksuele impulsen, blijft hij boven het achttiende en zelfs na het eenentwintigste levensjaar vrij kwetsbaar op dat gebied » ⁽¹⁶⁾.

4. Er wordt geen rekening gehouden met de eventuele toestemming van het slachtoffer.

* * *

Alhoewel de tekst van artikel 372 bis S.W.B. conform is aan de zesde resolutie aangenomen door het negende Internationaal Congres voor Strafrecht, gehouden in Den Haag van 23 tot 30 augustus 1964⁽¹⁷⁾, toch willen wij hem aan een nieuw onderzoek onderwerpen.

Het is immers zeer de vraag of de hier doorgevoerde discriminatie tussen homo- en heterosexueel verkeer wetenschappelijk verantwoord en sociaal aanvaardbaar is.

Klaarblijkelijk ging de wetgever uit van de zogenaamde verleidingstheorie, historisch gezien een der eerste ontstaanstheoriën over de homofilie, volgens dewelke de jongeren tot op een bepaalde leeftijd beschermd moeten worden tegen homoseksuele contacten met oudere homofielen omdat het gevaar niet denkbeeldig is dat zij juist door zulke contacten in hun seksueel ontstandvastige periode voor altijd die weg verder zouden bewandelen, wijl zij daarzonder voorzeker een normaal (= heterosexueel) leven hadden opgebouwd.

Tegenwoordig echter wordt deze verleidingstheorie door nagenoeg alle deskundigen verlaten.

W.J. Sengers stelt uitdrukkelijk dat homoseksuele contacten in of na de puberteit, zelfs als gevolg van een langdurige verleiding door een oudere, geen betekenis hebben voor het ontstaan van de gerichtheid. Deze zouden echter wel mede van betekenis zijn voor de vorm waarin het homofiele verlangen zich realiseert of voordoet.⁽¹⁸⁾ Hij onderstreepte deze stelling nog uitdrukkelijk tijdens een door hem gehouden lezing van vorig jaar en deinsde er zelfs niet voor terug de verleiding een positieve betekenis toe te kennen in die zin, dat ze enerzijds voor homofielen bevrijdend kan werken en anderzijds aan heterofielen de gelegenheid geeft om zichzelf al dan niet als heterofiel te herkennen⁽¹⁹⁾.

In Nederland, waar men een gelijkaardig artikel in de strafwetgeving kent⁽²⁰⁾, werd nog zeer onlangs door een commissie van deskundigen terzake⁽²¹⁾, ingesteld door de voorzitter van de Gezondheidsraad op verzoek van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, daartoe aangesproken door minister van Justitie Polak, onderzocht of er een rechtsgrond bestaat voor de bescherming van minderjarigen van zestien jaar en ouder tegen homoseksuele ontucht, hoewel zij bescherming tegen heteroseksuele contacten en ontucht ontberen. Deze commissie kwam tot de conclusie dat in het algemeen een minderjarige van zestien jaar of ouder door homoseksueel contact niet tot homofiel kan worden gemaakt en dat er verer geen reden is om aan homoseksuele verleiding meer schadelijke gevolgen toe te kennen dan aan heteroseksuele verleiding. De commissie meent dat er daarentegen reden is om nadrukkelijk te wijzen op de positieve aspecten van de homoseksuele initiatie omdat juist de zich onzeker voelende jeugdige homofiel in wording dringend behoefte heeft aan een meevoelende en begrijpende steun⁽²²⁾. In het rapport door deze commissie uitgebracht wordt daarenboven melding gemaakt van een aantal publicaties van gezaghebbende onderzoekers uit verschillende landen, waaruit blijkt dat vanaf het zestiende jaar de seksuele gerichtheid reeds zover tot ontwikkeling is gekomen, dat een jongere die heterofiel is niet door « verleiding » kan worden ongebogen tot blijvende homofilie⁽²³⁾.

Daarenboven richtte de commissie een schrijven aan alle Nederlandse hoogleraren in de psychiatrie, kindpsychiatrie, sociale psychiatrie, forensische psychiatrie, psycho-pathologie en sociale geneeskunde met het verzoek hun mening te geven ten aanzien van de onderhavige materie. Van de tweëntwintig geënquêteerden waren er twee lid van de commissie. Van de resterende twintig werd van

vijftien de toegezonden enquête ingevuld terugontvangen. Slechts één hoogleraar sprak zich uit voor handhaving van artikel 248 bis W.v.S. Alle andere hoogleraren — op één na, die meende te weinig ervaring te hebben op dit gebied om een mening uit te spreken — deelden mede dat zij geen bezwaren zien in een laten vervallen van artikel 248 bis W.v.S.

Nu zulk advies in Nederland werd uitgebracht, laat alles vermoeden dat artikel 248 bis van het Wetboek van Strafrecht weldra zal worden ingetrokken.

Gelet op de hierboven aangehaalde punten, menen wij dat er insgelijks reden is om ook artikel 372 bis van ons Strafwetboek te doen verdwijnen.

Alhoewel het tegenovergestelde niet onmogelijk is, zou men er best aan doen deze strafwetshervorming nader te betrekken bij een algemene herziening van Titel VII S.W.B., dewelke meer dan welke andere ook van onze strafwetgeving wemelt van vooroordelen die doorheen de jaren niet minder dan « kracht van wet » hebben gekregen.

Albert BERGHMANS,

Advocaat te Leuven

(1) Mertens de Wilmars, J., *Homo* 372bis. R.W. 1969-1970, kol. 839-846.

(2) Artikel 331, derde alinea van de code pénal français: « Sans préjudice des peines plus graves prévues par les alinéas qui précèdent ou par les articles 332 et 333 du présent code, sera puni d'un emprisonnement de six mois à trois ans et d'une amende de 60 NF à 15.000 NF quiconque aura commis un acte impudique ou contre nature avec un individu de son sexe mineur de vingt-et-un ans » (Ord. 8 febr. 1945).

(3) Parl. Hand., Kamer van Volksvertegenwoordigers, verg. 27 oktober 1964: verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door Mevr. De Riemaeker-Legot en de Heer Terwagne, nr. 637-7.

(4) Parl. Hand., Senaat, verg. 10 maart 1965, p. 992.

(5) Declercq, R., *Bijzonder Strafrecht*. Leuven, onuitgegeven, 1967-1968.

(6) Rigaux, M. en Trousse, P.-E., *Les crimes et les délits du code pénal*. Tome V, Brussel, E. Bruylant, 1968, p. 291: « Est un attentat à la pudeur toute action physique contraire au sentiment commun de la pudeur entrepris sur une autre personne contre son gré; toute agression contre l'intégrité physique d'autrui dans l'ordre sexuel, autre que le viol »; zie verder: Delva, J., Aanranding van de eerbaarheid in verkrachting. A.P.R., Brussel, F. Larrier, 1967, p. 39; Declercq, R., Les infractions contre la famille et la moralité sexuelle en droit belge. R.I.D.P. 1964, p. 503 vv; Poupart, J.M., Les sanctions pénales pouvant frapper les adultes dans le cadre de la loi de protection de la jeunesse. *Annales de droit*, 1966, p. 208.

(7) Corr. rb. v. Brussel, 28 mei 1966, J.T. 1966, p. 447.

(8) Langbeem, L., Geweld en bedreigingen in artikel 373 SWB. R.W. 1954-1955, p. 128 vv.

(9) Rigaux, M. en Trousse, P.-E., o.c., p. 311-313.

(10) Delva, J., o.c., p. 92.

(11) Charles, R. en Massion-Verniory, L., Aspects médico-psychologiques et juridiques de l'homophilie. R.D.P. 1957-1958 p. 283.

(12) Charles, R. en Massion-Verniory, L., o.c., p. 324-325.

(13) Delva, J., o.c., p. 90.

(14) Ley, A. en Marchal, A., *L'Homosexualité - Etude médico-juridique*. R.D.P. 1955-1956, p. 324.

(15) Ley, A. en Marchal, A., o.c., p. 341.

(16) Delva, J., o.c., p. 91.

(17) R.I.D.P. 1964, p. 1135: « La loi pénale devrait interdire la conduite homosexuelle... lorsqu'un mineur a été impliqué par un adulte dans quelque conduite homosexuelle ».

(18) Sengers, W.J., *Homoseksualiteit als klacht* - Een psychiatrische studie. Bussem, Paul Brand, 1969, p. 91.

(19) Sengers, W.J., *Homoseksualiteit als klacht* (spreekbeurt), College De Valk, Leuven, 11 december 1969.

(20) Artikel 248bis W.v.S.: « De meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren ».

(21) 1. Prof. Dr. N. Speijer, Hoogleraar in de Sociale Psychiatrie aan de Rijksuniversiteit te Leiden, Voorzitter;

2. Dr. C. van Emde Boas, Zenuwarts - sexuoloog te Amsterdam;

3. Prof. Dr. C.J.B.J. Trimbos, Hoogleraar in de Preventieve en Sociale Psychiatrie aan de Medische Faculteit te Rotterdam;

4. Dr. M. Zeegers, Zenuwarts te 's-Gravenhage;
5. Dr. R. Zijlstra, Inspecteur voor de Geestelijke Volksgezondheid te Leidschendam;
6. C.L. van Woelderen, arts, Secretaris-arts;
7. Jhr. Mr. C. Th. Gevers Deynoot, Secretaris-jurist;
8. Verder werden gehoord: twee Officiëren van Justitie en een commissaris van de Kinder- en Zedenpolitie; een delegatie van het hoofdbestuur van de Vereniging van homofiele C(entrum) voor O(ntspanning) en C(ultuur) en een vertegenwoordiging van het bestuur van de Stichting Dia-log; drie vertegenwoordigers van de algemene jeugdzorg en onderwijs, alsmede twee Hoogleraren in resp. de psychiatrie en in de kinderpsychiatrie; daarenboven nam de commissie kennis van een memorandum van het bestuur van de Nationale Federatie voor de Geestelijke Volksgezondheid.
- (22) Gezondheidsraad, Advies inzake homoseksuele relaties met minderjarigen, in het bijzonder met betrekking tot

artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht, 7.4.10, 7.8.3 en 7.9.5., (Bijlage Nr. 4 bij de Memorie van Toelichting, Intrekking van artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht, Zitting 1969-1970 - 10 347.).

(23) Tolsma, F.J., *Homoseksualiteit en homo-erotiek*. Den Haag, 1963; West, D., *Homoseksualiteit*. Arnhem, van Loghum Slaterus, 1961; Schofield, M.G., *Sociological aspects of homosexuality; a comparative study of three types of homosexuals*. Boston, Little Brown, 1965; Westwood, G., *A report on the Life of the male homosexual in Great Britain*. Edinburgh, R. & R. Clark Ltd., 1960; Witschi, H., *Das Problem der Homophilie aus sittenpolitischer Warte in Probleme der Homophilie*. Th. Bovet, z.a.; Schönfelder, Thea, *Die Initiative des Opfers in das sexuell gefährdete Kind*. Stuttgart, 1965; Brautigam, W., *Formen der Homosexualität. Erscheinungsweisen, Ursachen, Behandlung, Rechtsprechung*. Stuttgart, Enke Verlag, 1967.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 23 oktober 1969.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadheer-verslaggever: M. Legros.

Advocaat-generaal: M. Detournay.

Internationaal privaatrecht. — Vordering tot vergoeding van schade uit onrechtmatige daad. — Lex loci delicti. — Wettelijke indeplaatsstelling. — Wet die de betaling beheerst waardoor de indeplaatsstelling geschiedt.

De wetten die de bestanddelen van het feit dat de delictuele of quasi-delictuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid teweegbrengt, alsmede de wijze en de omvang van de vergoeding bepalen, zijn wetten van politie in de zin van art. 3 B.W. De rechtsvordering tot vergoeding van schade veroorzaakt door een ongeoorloofde daad die in België is gepleegd, wordt derhalve in beginsel door de Belgische wet beheerst

De wettelijke indeplaatsstelling in de rechten van het slachtoffer van degene die dit slachtoffer geheel of gedeeltelijk schadeloos heeft gesteld, welke onafhankelijk is van de rechtstoestand van de ongeoorloofde handeling, is daarentegen aan haar eigen wet onderworpen, die welke de betaling beheerst waardoor de indeplaatsstelling geschiedt.

Duitse Bondsrepubliek t./ Belgisch Bureau
van de Autoverzekeraars.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 juni 1968 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3, inzonderheid lid 1 en 2, 1249, 1251, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 2, inzonderheid paragraaf 2, 3, 6, inzonderheid lid 1, en 7 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen,

doordat, nu de Duitse militair Krawzyk in België slachtoffer is geweest van een aan de Britse militair Reid toe te schrijven verkeersongeval, wiens burgerrechtelijke aansprakelijkheid door tussenkomst van verweerder gedekt is, het bestreden arrest de rechtstreekse rechtsvordering die eiseres, op basis van de artikelen 2, paragraaf 2, 3, 6 en 7 van de wet van 1 juli 1956, tegen verweerder heeft ingesteld tot terugbetaling van haar uitkeringen aan het slachtoffer, bij gebrek aan hoedanigheid niet ontvankelijk verklaart op grond « dat daar het ongeval

op Belgisch grondgebied heeft plaats gehad, de Belgische wet, lex loci delicti commissi, niet alleen, ten opzichte van de aquilische burgerrechtelijke aansprakelijkheid teweegbrengt, maar ook de bijzondere voorwaarden inzake de ontvankelijkheid van de rechtsvordering tot vergoeding vaststelt en de personen die ze mogen instellen, de modaliteiten en de omvang van de vergoedingen bepaalt...; ...dat het in limine litis te onderzoeken punt erin bestaat vast te stellen of de Duitse Bondsrepubliek, naar de eis van de Belgische wet, moet worden beschouwd alsof ze in de rechten is getreden van de Duitse militair, materieel slachtoffer van het ongeval...; dat eiseres in hoger beroep aan de hand van bepalingen van de Duitse wet bewijst... dat zij verplicht is de Duitse militair, slachtoffer van een ongeval, gedurende zijn dienstongeschiktheid een vergoeding te waarborgen, hem levensonderhoud en andere prestaties ten gevolge van zijn verwondingen te verlenen, maar dat zij door het nakomen van haar verplichtingen het « wettelijk recht » verkrijgt om zelf door de aansprakelijke persoon schadeloos gesteld te worden...; dat hoewel het hierboven vermeld stelsel in Duitsland op praktisch gebied gevolgen blijkt te hebben die kunnen vergeleken worden met de instelling van de indeplaatsstelling in het Belgisch burgerlijk recht, het er echter essentieel van verschilt op juridisch vlak; ...dat de Duitse Bondsrepubliek, door aan de Duitse onderdaan zijn soldij te betalen en door in handen van derden de kosten van de door hen verstrekte verzorging of de door hen gemaakte onderhoudskosten te voldoen, verplichtingen is nagekomen die haar door de Duitse wet worden opgelegd en aldus haar eigen schulden heeft gedelgd; ...dat de Duitse Bondsrepubliek, om zich voor een Belgisch rechtscollege te kunnen beroepen op het nakomen in Duitsland van haar wettelijke verplichtingen en in aanmerking te kunnen komen voor de wettelijke indeplaatsstelling in de zin van artikel 1251, 3°, van het Burgerlijk Wetboek, moest bewijzen dat zij een schuld, waartoe zij met anderen of voor anderen gehouden was, heeft voldaan; ...dat Krawzyk, slachtoffer van het ongeval, in beginsel rechten tot vergoeding van zijn schade tegen de dader van het ongeval en rechten tot betaling van zijn soldij en van diverse kosten tegen de Duitse Bondsrepubliek bezat; ...dat Reid en de Duitse Bondsrepubliek, beiden schuldenaar jegens Krawzyk... niet kunnen worden beschouwd als zijnde « elk gehouden tot dezelfde schuld met anderen », daar zij geen hoofdelijke medeschuldenaars of medeschuldenaars van een ondeelbare verbintenis zijn en nog minder verschillende borgen voor eenzelfde schuld in hun onderlinge betrekkingen; dat de Duitse Bondsrepubliek evenmin kan worden beschouwd als zijnde gehouden « voor een ander », dat wil zeggen als een borg voor de verplichtingen van de dader van het ongeval...; dat de uitoefening van de rechten van het

slachtoffer door de Duitse Bondsrepubliek niet valt onder het begrip wettelijke indeplaatsstelling zoals het in het Belgisch recht bestaat; dat bovendien geen element wordt aangevoerd waaruit zou blijken dat er een indeplaatsstelling bij overeenkomst is geschied overeenkomstig artikel 1250 van het Burgerlijk Wetboek ».

terwijl de wettelijke indeplaatsstelling of elke andere soortgelijke verrichting welke degene die het slachtoffer schadeloos heeft gesteld in zijn rechten doet treden, onafhankelijk is van de rechtstoestand van de ongeoorloofde handeling, die door de *lex loci delicti commissi* wordt beheerst, en onderworpen is aan de wet van de instelling waarvan ze de werking verzekert, namelijk ten deze de Duitse wet, waaruit volgt dat het bestreden arrest lid 1 van artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek, in zover het een regel bekrachtigt die alleen van toepassing is op de op het Belgisch grondgebied gepleegde ongeoorloofde handelingen, miskent alsmede de eerste twee leden van genoemd artikel, in zover ze regels van internationaal privaatrecht bekrachtigen die, ten deze, de toepassing van de Belgische wet, onder meer met betrekking tot de in de artikelen 1249 en 1251 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde wettelijke indeplaatsstelling, moeten uitsluiten en de toepassing van de Duitse wet moeten meebrengen, met dit gevolg dat eiseres ontvankelijk en gegrond was om tegen verweerder een rechtsstreekse rechtsvordering in te stellen, overeenkomstig de artikelen 2, paragraaf 2, 3, 6 en 7 van de wet van 1 juli 1956, en om, krachtens de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, vergoeding te bekomen van de schade veroorzaakt door de ongeoorloofde handeling welke aan de bestuurder van het verzekerde voertuig is toe te schrijven:

Overwegende dat de wetten die de bestanddelen van het feit dat de delictuele of quasi-delictuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid teweegbrengt, alsmede de wijze en de omvang van de vergoeding bepalen, wetten van politie zijn in de zin van artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat, derhalve, de rechtsvordering tot vergoeding van schade veroorzaakt door een ongeoorloofde daad die in België is gepleegd, in beginsel, door de Belgische wet wordt beheerst;

Overwegende, daarentegen, dat de wettelijke indeplaatsstelling in de rechten van het slachtoffer van degene die dit slachtoffer geheel of gedeeltelijk schadeloos heeft gesteld, welke onafhankelijk is van de rechtstoestand van de ongeoorloofde handeling, onderworpen is aan haar eigen wet, die welke de betaling beheerst waardoor de indeplaatsstelling geschiedt;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiseres krachtens de Duitse wet « verplicht is de Duitse militair, slachtoffer van een ongeval, gedurende zijn dienstongeschiktheid een vergoeding te waarborgen, hem levensonderhoud en andere prestaties ten gevolge van zijn verwondingen te verlenen, maar dat zij door het nakomen van deze verplichtingen het « wettelijk recht » verkrijgt om zelf, door de voor het ongeval aansprakelijke persoon, schadeloos gesteld te worden voor het bedrag van haar uitkeringen »;

Dat aldus, ten deze, de wettelijke indeplaatsstelling door de Duitse wet wordt beheerst;

Overwegende dat eiseres, die wettelijk in de rechten van het slachtoffer van het ongeval is getreden door de toepassing van een Belgische regel inzake wetsconflicten, tegen verweerder, ten belope van de aan het slachtoffer gestorte bedragen, en hoewel zij aldus slechts haar eigen schuld heeft betaald, de rechten kon doen gelden die het slachtoffer hetzelfde tegen de aansprakelijke dader van het ongeval, hetzij rechtstreeks tegen de verzekeraar had kunnen doen gelden;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT. — Zie het vernietigde arrest: Hof Brussel, 14 juni 1968, J.T. 1969, 66.

Verg. Kooph. Antwerpen, 15 januari 1965, R. W. 1964-1965, 1522 (Duitse verzekeraar).

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 23 mei 1969

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Halleman.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Advocaten: Mrs. Van Ryn en Philips.

Verjaring in burgerlijke zaken. — Stuiting. — Dagvaarding. — Afgewezen eis. — Begrip.

Al wordt, luidens art. 2247 B.W., indien de eis wordt afgewezen, de stuiting van de verjaring door de dagvaarding waarin hij gesteld werd, voor niet bestaande gehouden, en al maakt gezegd artikel in principe geen onderscheid naar gelang van de gronden van dit afwijzen, dient de rechter nochtans de draagwijdte na te gaan van de beslissing die de eis heeft afgewezen en de werkelijke bedoeling te bepalen van de rechter die ze heeft uitgesproken.

Door een eerste beslissing werd aan de eisende partij de mogelijkheid gelaten de eis opnieuw voor te brengen (zie nader het arrest voor de omstandigheden): het bestreden arrest heeft hieruit kunnen afleiden dat er ten deze geen afwijzing van de eis in de zin van art. 2247 was geweest en dat de verjaring geldig gestuit was.

N.V. De Bij e.a. t./ P.V.B.A. Laboratoires Probel.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 januari 1968 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 2247 en, voor zoveel als nodig, 2242, 2244, 2246 van het Burgerlijk Wetboek, 32 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest het middel door de eiseres afgeleid uit de verjaring van de vordering van verweerster, bij toepassing van artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek verwerpt en dienvolgens, bij bevestiging van de beroepen vonnissen, gezegde vordering gegrond verklaart, om de reden dat « nu geïntimeerde (hier verweerster) staande hield dat de dagvaarding van 26 oktober 1959, waarover bij voormeld vonnis vn 7 september 1962 en bij arrest van 19 mei 1964 uitspraak werd gedaan, de verjaring heeft gestuit ingevolge de artikelen 2244 en 2246 van het Burgerlijk Wetboek, en nu de appellanten anderszins lieten gelden dat de dagvaarding van 26 oktober 1959 ingevolge artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek geen stuiting tot gevolg had omdat de eis afgewezen werd, bij het beroepen vonnis terecht werd geoordeeld dat de afwijzing bedoeld bij artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek een definitief karakter moet hebben en de onmogelijkheid van een herneming van de vordering veronder-

stelt, dan wanneer in onderhavig geval de eis verworpen werd omdat deze voorbarig werd ingesteld zodat het geïntimeerde mogelijk was de vordering te hernemen;

...bij zijn arrest van 19 mei 1964 het hof van beroep inderdaad geoordeeld heeft niet definitief over de grond van de betwisting uitspraak te kunnen doen in de toenmalige stand van de zaak ».

terwijl integendeel de regel bepaald in artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek absoluut is en geen onderscheid maakt tussen de gevallen waarin de eis definitief wordt verworpen ingevolge een middel over de grond van de zaak en deze waarin hij wordt afgewezen ingevolge een middel van niet-ontvankelijkheid of omdat hij voorbarig is, in welke beide laatste onderstellingen het recht op de vordering blijft bestaan, zodat het arrest, door in de aangehaalde beweegreden het tegenovergestelde te beslissen, van artikel 2247 een interpretatie geeft die met de tekst ervan onverenigbaar is en aldus die wetbepaling schendt:

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat verweerster, bij dagvaarding van 26 oktober 1959, de eiseressen voor de rechtbank van koophandel dagvaardde ten einde betaling te bekomen van een vergoeding in uitvoering van een verzekeringsovereenkomst die benevens de transportrisico's van een partij farmaceutische producten, door verweerster naar Turkije verzonden en aldaar verkocht, ook het niet-verlenen van een transfertvergunning van de koopprijs door de Turkse overheden binnen het jaar na de levering dekte, dat de rechtbank van koophandel en nadien het hof van beroep, door een arrest van 19 mei 1964, de eis voorbarig achtten en hem afwezen daar verweerster de verzekeringspolis waarop zij steunde niet kon overleggen wegens een omstandigheid onafhankelijk van haar wil; dat verweerster op 19 november 1964 opnieuw dagvaardde voor dezelfde rechtbank met hetzelfde doeleinde en, ditmaal, de polis overlegde, dat echter de eiseressen toen lieten gelden dat, krachtens artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, de eis verjaard was en dat de dagvaarding van 26 oktober 1959 geen stuiting van de verjaring had medegebracht daar de toenmalige eis van verweerster afgewezen werd;

Overwegende dat zo, luidens artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek, indien de eis wordt afgewezen, de stuiting van de verjaring door de dagvaarding waarin hij gesteld werd, voor niet bestaande wordt gehouden, en zo, in principe, gezegd artikel geen onderscheid maakt naar gelang van de gronden van dit afwijzen, de rechter nochtans de draagwijdte dient na te gaan van de beslissing die de eis heeft afgewezen en de werkelijke bedoeling te bepalen van de rechter die ze heeft uitgesproken;

Overwegende dat het arrest van 19 mei 1964 de eis afwijst om de reden dat het behoort de vereffening van het gebeurlijk verwezenlijkt risico afhankelijk te maken van de overhandiging door verweerster van al de onderdelen van de polis en dat de eerste rechter, bij ontstentenis van die overhandiging, de eis voorbarig heeft geacht;

Overwegende dat het hof van beroep, door te beslissen dat de eis voorbarig was wegens het niet-overleggen van de polis, dit is door vast te stellen dat het niet mogelijk was erover uitspraak te doen in de toenmalige stand van de zaak, impliciet beslist dat het verweerster vrijstond, in een latere stand van de zaak en mits het overleggen van de gehele polis, dezelfde eis opnieuw voor te brengen;

Overwegende dat door het eerste arrest de mogelijkheid aan verweerster werd gelaten de eis opnieuw voor te brengen en het bestreden arrest hieruit, zonder schending van de in het middel aangeduide wetbepalingen, heeft kunnen afleiden dat er ten deze geen afwijzing van de eis in de zin van artikel 2247 van het Burgerlijk Wetboek was geweest en dat de verjaring geldig gestuit werd;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt de eiseressen in de kosten.

NOOT. — Vgl. Cass. 4 oktober 1963, R.W. 1963-1964, 765 en de conclusie van advocaat-generaal F. Dumon in een geval waarin de eiser afstand van zijn eis had gedaan.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 7 november 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.
Raadsheer-verslaggever: M. Louveaux.
Advokaat-generaal: M. Dumon.

1. Overeenkomst. — Begrip.
2. Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid. — Samenloop met contractuele aansprakelijkheid. — Art. 1385 B. W.

1. De rundveehouder die een beroep doet op de diensten van een erkend doctor in diergeneeskunde van zijn keuze ten einde over te gaan tot de taken die hem opgelegd zijn door het K.B. van 10 mei 1963, stemt er impliciet in toe dat die arts de stallen betreedt om de dieren te onderzoeken, terwijl de arts zijnerzijds de verbintenis aangaat tegen vergoeding zijn cliënt in regel te stellen met de reglementering. De rechter heeft uit de door hem gedane vaststellingen wettelijk kunnen afleiden dat ten deze de band tussen dierenarts en rundveehouder van contractuele aard was wat hun wederzijdse verbintenissen betreft.

2. Uit de enkele omstandigheid dat er tussen hem die de schade heeft veroorzaakt en het slachtoffer ervan een overeenkomst bestaat, volgt niet dat een extracontractuele aansprakelijkheid uitgesloten is.

Art. 1385 B.W. wordt geschonden door de beslissing die, zonder de contractuele verbintenissen tussen partijen na te gaan, de door dat artikel bedoelde extracontractuele aansprakelijkheid uitsluit op de enige grond dat men ten deze op « contractueel terrein staat ».

Martens t./ Gelade-Vos.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 juni 1968 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 5, 9, 13, 16 van het koninklijk besluit van 10 mei 1963 houdende maatregelen tot bestrijding van de rundertuberculose, 1 van de wet van 30 december 1882 betreffende de gezondheidspolitie der huisdieren en betreffende de schadelijke insecten.

doordat het bestreden arrest, om te beslissen dat eiser, die tijdens een onderzoek van de dieren van verweerder, gedaan in uitvoering van voormeld koninklijk besluit, gekwetst werd door een dier, zich niet mocht beroepen op artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek, steunt op het contractueel karakter van de tussenkomst van eiser en dit contractueel karakter afleidt uit de omstandigheid dat de veearts, die een door de wet opgelegde intradermotuberculinisatie toepast, vrijelijk wordt gekozen door de eigenaar of houder van het vee,

terwijl de vrije keuze van een erkend doctor in diergeneeskunde door die eigenaar of houder geen contractuele band doet ontstaan tussen partijen, vermits de beperkte vrije keuze onder de erkende doctors in diergeneeskunde

alleen een toegeving uitmaakt in het kader van de wettelijke reglementering en niet wegneemt dat de erkende veearts zijn taak vervult, zoals verweerder het overigens in zijn conclusie deed gelden, in uitvoering van een tussenkomst hem van Staatswege opgelegd en zonder de toestemming van de eigenaar of houder van de dieren te moeten vragen of bekomen :

Overwegende dat de rundveehouder die op de diensten van een erkend doctor in diergeneeskunde van zijn keuze beroep doet ten einde over te gaan tot de taken hem opgelegd door het koninklijk besluit van 10 mei 1963, er impliciet in toestemt dat die veearts de stallen zou betreden om de dieren te onderzoeken terwijl, zijnerzijds, deze de verbintenis aangaat, mits vergoeding, zijn cliënt in regel te stellen met de reglementering ;

Overwegende dat de rechter uit de door hem gedane vaststellingen wettelijk heeft kunnen afleiden dat ten deze de band tussen eiser en verweerder van contractuele aard was wat de uitvoering van hun wederzijdse verbintenissen betreft ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest de toepassing van die wetsbepaling uitsluit en, derhalve, eiser de vergoeding weigert die deze vorderde op grond van de hem door een van de dieren van verweerder veroorzaakte schade, om de reden dat die wetsbepaling volkomen vreemd is aan het te beoordelen geval omdat de band tussen partijen van contractuele aard is vermits eiser door verweerder vrijelijk gekozen werd als doctor in diergeneeskunde om zijn dieren te onderzoeken en te behandelen.

terwijl, zelfs indien men aanneemt dat er aldus een contractuele band tussen partijen tot stand kwam, die band nochtans de quasi-delictuele aansprakelijkheid van verweerder niet uitsloot, daar het feit dat ten grondslag van de vordering van eiser lag, aan de wederkerige contractuele verbintenissen tussen partijen vreemd is en zich alleen ter gelegenheid van de uitvoering van het contract voordeed ;

Wat betreft de grond van niet-ontvankelijkheid door verweerder afgeleid uit de nieuwheid van het middel :

Overwegende dat de rechter, na er op gewezen te hebben dat de vordering van eiser steunt op artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek en dat verweerder tegen de toepassing van die wetsbepaling opwerpt dat eiser, die op het ogenblik van het ongeval zijn beroep van veearts uitoefende, het dier persoonlijk onder zijn bewaring had, beslist dat de vordering op geen geldige rechtsgrond rust om het van ambtswege aangevoerd motief dat voormeld artikel uitsluitend de aansprakelijkheid van de eigenaar of van de bewaarder van een dier beoogt in het raam van een uit oneigenlijke misdrijven ontstane verbintenis en dat dit artikel niet van toepassing is wanneer men, zoals ten deze, « op contractueel terrein staat », daar de veearts vrijelijk door de eigenaar of houder van het dier gekozen werd en alsdan « alleen de beginselen van de contractuele aansprakelijkheid ter sprake komen tussen personen die zich door een overeenkomst verbonden hebben » ;

Overwegende dat het middel de door de rechter van ambtswege ingeroepen rechtsgrond becritiseert en derhalve onvatbaar is ;

Wat betreft het middel :

Overwegende dat uit de enkele omstandigheid dat er tussen hem die de schade heeft veroorzaakt en het slachtoffer ervan een overeenkomst bestaat, niet volgt dat een extra-contractuele aansprakelijkheid uitgesloten is ;

Overwegende dat het arrest, zonder de verbintenissen

na te gaan welke, krachtens de overeenkomst, voor elke van de partijen in het leven werden geroepen, beslist dat de extra-contractuele aansprakelijkheid, bedoeld door artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek, ten deze uitgesloten is en daartoe steunt op de enige grond dat, vermits er tussen eiser en verweerder een overeenkomst gesloten was, men ten deze op « contractueel terrein staat » ;

Overwegende dat zodoende het arrest artikel 1385 van het Burgerlijk Wetboek schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest behalve in zover het beslist dat partijen door een overeenkomst verbonden waren wat betreft de uitvoering van het koninklijk besluit van 10 mei 1963 ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan ; zegt dat hierover door de feitenrechter zal worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 29 september 1969.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Advocaat-generaal : M. Krings.

Arbeidsongevallen. — Door een werknemer opzettelijk veroorzaakt ongeval. — Gemeenrechtelijke aansprakelijkheid.

Eiser tot cassatie beweert dat de gemeenrechtelijke rechtsvordering van het slachtoffer van een arbeidsongeval niet bestaat als het ongeval opzettelijk door een werknemer veroorzaakt is.

Uit de parlementaire geschiedenis van de wet van 24 december 1903 en de herziening ervan in 1930 blijkt dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van gemeenrecht in zaken van opzettelijke misdrijven door de nieuwe wetgeving niet opgeheven werd.

De Bruycker t./ Burms e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 maart 1969 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 19, eerste lid, van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 28 september 1931,

doordat het bestreden arrest beslist « dat het thans door een vaste rechtspraak aangenomen wordt dat een werknemer die in de uitvoering van het werkcontract opzettelijke letsels veroorzaakt aan een werkgezel, zich niet kan onttrekken aan de aansprakelijkheid van het gemeenrecht »,

terwijl bedoeld artikel de verhaalsactie volgens het gemeenrecht slechts toelaat wanneer het ongeval opzettelijk veroorzaakt werd door het bedrijfshoofd, weshalve die actie niet bestaat wanneer, zoals ten deze, het ongeval opzettelijk veroorzaakt werd door een werknemer ;

Overwegende dat uit de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 24 december 1903 en de herziening ervan in 1930 blijkt dat de burgerlijke aansprakelijkheid

van gemeenrecht in zaken van opzettelijke mi-drijven door de nieuwe wetgeving niet opgeheven werd;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE.

7e Kamer. — 10 december 1969.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsheren: MM. Smolders en Vermeulen.

Auditeur Generaal: M. De Pover.

Taalgebruik in bestuurszaken. — Taalkaders. — Functie der taalkaders. — Geen geldige en regelmatige benoemingen of bevorderingen kunnen geschieden zolang de taalkaders niet daadwerkelijk uitgevaardigd zijn.

1. Artikel 3 van het KB van 30 november 1966 (1) heeft alle voorschriften, vervat in de § 1 tot 5 van artikel 43 van de bij KB van 18 juli 1966 samengevatte wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, in werking doen treden op 3 december 1966, en zulks ten aanzien van alle diensten waarvoor de bepalingen van artikel 43 werden vastgesteld.
2. Het in werking treden van de §§ 2 en 3 van artikel 43 heeft tot gevolg gehad dat het aantal ambtenaren van verschillende graad, waarover de overheid in een bepaalde dienst krachtens het organiek kader kan beschikken, sinds 3 december 1966 verdeeld zijn in taalkaders: 2 kaders beneden de graad van directeur — nl. een nederlands en een frans taalkader — en 3 taalkaders vanaf die graad — nl. een nederlands, een frans en een tweetalig kader.
3. Een taalkader bepaalt voor iedere dienst hoeveel ambtenaren, die overeenkomstig de gestelde voorschriften van de bij dat kader passende taalkennis hebben doen blijken, op iedere trap van de gradenhiërarchie ter beschikking van de bestuursoverheid staan.
4. De functie van die taalkaders is dubbel: enerzijds zeker te stellen dat de overheid in de dienst over de effectieven beschikt die nodig zijn om de afhandeling van de zaken mogelijk te maken met inachtneming van de voorschriften betreffende het gebruik der talen in bestuurszaken; anderzijds, aan de ambtenaren van elke taalgroep het hun toekomend deel van de betrekkingen te verzekeren en hen te beveiligen tegen de mededinging van leden van de andere taalgroep.

Deze laatste functie heeft tot gevolg de taalkaders te maken tot een essentieel instrument van bescherming voor de ambtenaren van elke taalgroep; geen benoeming is nog rechtmatig waarvan niet vaststaat:

- a) dat zij binnen de grenzen van een bepaald taalkader mogelijk is en dus aan een van de leden van de bij dat taalkader passende taalgroep kan worden verleend en
 - b) dat de benoemde ambtenaar inderdaad rechtens tot die taalgroep moet worden gerekend.
5. De uitvoerende macht heeft de door artikel 43 § 7 S.W.T. gegeven bevoegdheid uitgeput door artikel 3 van het KB van 30 november 1966 (1): zij kan de inwerkingtreding van artikel 47 §§ 2, 3 en 5 S.W.T. niet, zonder in strijd te komen met artikel 67 van de Grondwet, direct of indirect ongedaan maken, schorsen of onmogelijk maken.

Milderingen ten aanzien van de ambtenaren die op

1 september 1963 in dienst waren, werden vastgesteld in een ander KB van 30-11-66 (V). De bepalingen ervan hebben uitsluitend betrekking op ambtenaren die van een bevordering worden uitgesloten wegens hun een-taligheid.

Buiten die milderingen moet de toepassing van de §§ 2, 3 en 5 van artikel 47 S.W.T. uiteraard volledig worden verzekerd: er bestaat derhalve geen grond voor de opvatting volgens dewelke de toepassing van die op 3 december 1966 in werking getreden voorschriften pas vijf jaar na die datum echt dringend zou worden.

6. Door gezegde inwerkingtreding heeft de regering zich derhalve verplicht te voldoen aan die wettelijke voorschriften, die noodzakelijk zijn om de meervermelde §§ 2, 3 en 5 van artikel 43 S.W.T. behoorlijk toe te passen.

Bijgevolg, indien niet aan de hand van de voorschriften van de wet zelf precies gechiffreerde verhoudingen kunnen worden bepaald volgens welke de effectieven van het organiek kader over de taalkaders moeten worden verdeeld, moeten benoemingen onvermijdelijk zo lang worden uitgesteld hetzij tot die verhoudingen, overeenkomstig artikel 43, § 3, lid 1, door de regering zijn bepaald hetzij tot elk taalkader in absolute getallen is vastgesteld.

7. Het organiek kader van het N.W.O.S. werd tot heden toe niet aangevuld door een besluit dat bepaalt welk aandeel van de effectieven op elk van de taalkaders moet worden aangerekend.

In verband met de betrekkingen beneden de graad van directeur en meer speciaal in verband met de betrekking van opsteller-rekenplichtige blijkt geen enkele objectieve reaal voorhanden waardoor kan worden bepaald, zonder dat een appreciatie van genevens nodig is, op welk taalkader voormelde betrekking van opsteller-rekenplichtige moet worden aangerekend.

Bij gebrek aan dergelijk objectief, uit zichzelf werkende regel en bij gebrek aan een besluit dat de omstreken betrekking in een of ander taalkader onneemt, was de overheid niet gerechtigd tot die betrekking te benoemen.

8. Is niet ter zake dienend de bedenking dat de benoemende overheid hierbij afhangt van het initiatief van de regering en die overheid niet kan instaan voor de nalatigheid van deze laatste.
9. Is evenmin pertinent de overweging dat het ambt van opsteller en onsteller-rekenplichtige bij het N.W.S.O. tot dezelfde graad of trap van de hiërarchie moeten worden gerekend, — naar analogie met wat geldt voor het rijkspersoneel —, aangezien ook binnen eenzelfde trap van de hiërarchie een overgaan van het ene kader naar het andere uitgesloten is en de beveling daartoe alleen door de vaststelling van elk taalkader mogelijk wordt.

10. Ten slotte het koninklijk besluit van 30 november 1966 (I) stelt de inwerkingtreding van de voorschriften betreffende de taalkaders vast op 3 december 1966 en bevat geen overgangsmaatregelen in verband met hangende bevorderingsprocedures; het besluit moet dan ook dadelijk worden toegepast, ook in verband met bevorderingsprocedures die op dat ogenblik bij het N.W.S.O. aan de gang waren.

Colson t./ Nationaal Werk voor oudstrijders en Oorlogsslachtoffers.

Arrest Nr. 13.834.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing waarbij de centrale raad van bestuur van het Nationaal Werk voor oudstrijders en oorlogsslachtoffers (N.W.O.S.) op 22 februari 1967 Rosa Van den Borre, opstel-

ler van de Franse taalrol, heeft bevorderd tot de graad van opsteller-rekenplichtige met uitwerking op 1 februari 1967; dat de bestreden beslissing met een dienstnota van 30 november 1967 ter kennis van het personeel werd gebracht;

Overwegende dat verzoeker de vernietiging van de bestreden benoeming vordert wegens « overschrijding van macht of niet-naleving van substantiële vormen of vormen op straf van nietigheid voorgeschreven doordat de onderverdeling der betrekkingen in de taalkaders niet werd gedaan overeenkomstig artikel 43, § 3, eerste lid, van de samengeordende wetten in bestuurszaken »; dat de tegenpartij tegen die vernietigingsgrond volgende bedenkingen inbrengt: « ... de laatste alinea van het artikel 43 der gecoördineerde wetten beschikt dat de beoogde besturen zich naar de vastgelegde voorschriften moeten richten binnen een termijn van vijf jaar, te rekenen vanaf de datum van inwerkingtreding van de uitvoeringsbesluiten. Met andere woorden, hebben de betrokken besturen geen enkele verplichting om zich staandevoets te schikken naar het voorschrift van een bepaling die uiterlijk op 2 december 1971 dient uitgevoerd te zijn. Voor zover zulks nodig mocht blijken, doet de tegenpartij bovendien opmerken dat de procedure met het oog op de hier aangevochten graadverandering, werd ingezet op 9 november 1966, d.w.z. vóór de bekendmaking van de uitvoeringsbesluiten van 30 november 1966... Tenslotte, past het de nadruk te leggen op het feit dat het ambt van rekenplichtig opsteller tot de schaal 202, rang 20 behoort, d.w.z. tot de 7de trap van de taalhiërarchie. Welnu, de verzoeker, alsmede de beambte, wier benoeming wordt betwist, bekleedden allebei de graad van opsteller, schaal 201, rang 20, 7de trap van de taalhiërarchie. Hieruit volgt dat indien men de voorkeur aan verzoeker had gegeven, er niets zou gewijzigd zijn geweest aan de verdeling in de schoot van de 7de trap. Inderdaad, de verandering van graad geschiedde in de schoot van deze laatste, en de verdeling is dezelfde gebleven als vóór de aangevochten benoeming; ze zou ook dezelfde zijn gebleven indien verzoeker ware benoemd geweest »;

Overwegende dat met betrekking tot de aangevoerde grond tot vernietiging acht moet worden geslagen a) op artikel 32 van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik der talen in bestuurszaken, overgenomen als artikel 43 van de bij koninklijk besluit van 18 juli 1966 vastgestelde coördinatie van de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, b) op artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 november 1966 (I) tot vaststelling, met het oog op de toepassing van artikel 43 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, van de graden van de ambtenaren onderworpen aan het Statuut van het rijkspersoneel, die eenzelfde trap van de hiërarchie vormen;

Overwegende dat artikel 3 alle voorschriften, vervat in de §§ 1 tot 5 van voormeld artikel 43, zonder beperking in werking doet treden op 3 december 1966 — wat impliciet, want noodzakelijk, onderstelt dat het besluit zelf ook op die dag in werking treedt — en zulks ten aanzien van alle diensten waarvoor de bepalingen van artikel 43 werden vastgesteld; dat het in werking treden van de §§ 2 en 3 tot gevolg heeft gehad dat het aantal ambtenaren van verschillende graad, waarover de overheid in een bepaalde dienst krachtens het organiek kader kan beschikken, sinds 3 december 1966 verdeeld is in taalkaders: twee kaders beneden de graad van directeur — namelijk een Nederlands en een Frans taalkader — en drie taalkaders vanaf die graad — namelijk een Nederlands, een Frans en een tweetalig kader; dat een dergelijk taalkader voor iedere dienst bepaalt hoeveel ambtenaren, die overeenkomstig de gestelde voorschriften van de bij dat kader passende taalkennis hebben doen blijken, op iedere trap van de gradenhiërarchie ter beschikking van de bestuursoverheid staan;

dat de functie van die taalkaders dubbel is: enerzijds, zeker te stellen dat de overheid in de dienst over de effectieven beschikt die nodig zijn om de afhandeling van de zaken mogelijk te maken met inachtneming van de voorschriften betreffende het gebruik der talen in bestuurszaken, anderzijds aan de ambtenaren van elke taalgroep het hun toekomend deel van de betrekkingen te verzekeren en hen te beveiligen tegen de mededinging van leden van de andere taalgroep; dat die laatste functie tot gevolg heeft de taalkaders te maken tot een essentieel instrument van bescherming voor de ambtenaren van elke taalgroep, zodat de instelling van die taalkaders tot gevolg heeft dat geen benoeming nog rechtmatig is waarvan niet vaststaat a) dat zij binnen de grenzen van een bepaald taalkader mogelijk is en dus aan een van de leden van de bij dat taalkader passende taalgroep kan worden verleend, en b) dat de benoemde ambtenaar inderdaad rechtens tot die taalgroep moet worden gerekend;

Overwegende dat artikel 32, § 7, van de wet van 2 augustus 1963 de uitvaardiging van de koninklijke besluiten tot vaststelling van de taalkaders in het vooruitzicht stelde binnen het jaar na de inwerkingtreding van die wet, termijn die sedertdien gebleken is verstreken te zijn op 1 september 1964; dat artikel 32, § 7, het tevens mogelijk maakte gedurende een termijn van vijf jaar na de uitvaardiging van die taalkaders — dus, volgens de vooruitzichten van de wetgever, uiterlijk tot 1 september 1969 — in de koninklijke besluiten, welke de taalkaders vaststellen, bepalingen op te nemen ten gunste van de ambtenaren, die bij het in werking treden van de wet in dienst waren en zulks om het nadelig effect dat voor die ambtenaren uit de verdeling der effectieven over de taalkaders zou voortspruiten, te milderen, met dien verstande evenwel dat de toepassing van die milderende bepalingen een einde moet nemen bij het bereiken van de door de wetgever in het vooruitzicht gestelde uiterste datum waarop de wet volledig moet worden toegepast;

Overwegende dat artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 november 1966 (I), de §§ 2, 3 en 5 van artikel 32 van de wet op 3 december 1966 in werking hebben doen treden; dat de uitvoerende macht daarmee de haar door artikel 32, § 7, gegeven bevoegdheid om het ogenblik van het in werking treden van wetsbepalingen vast te stellen heeft uitgeput en zij die inwerkingtreding niet, zonder in strijd te komen met artikel 67 van de Grondwet, direct of indirect kan ongedaan maken, schorsen of onmogelijk maken; dat de bepalingen die de uitwerking van het in werking treden van de §§ 2, 3 en 5 van artikel 32 moeten milderen ten aanzien van de ambtenaren die op 1 september 1963 in dienst waren in een ander koninklijk besluit van 30 november 1966 (V) werden vastgesteld; dat die milderende bepalingen uitsluitend betrekking hebben op de ambtenaren die van een bevordering worden uitgesloten wegens hun eentaligheid; dat buiten die milderingen, de toepassing van de §§ 2, 3 en 5 van artikel 32 van de wet uiteraard volledig moet worden verzekerd en er derhalve geen grond bestaat voor de opvatting van de tegenpartij volgens welke de toepassing van die op 3 december 1966 in werking getreden voorschriften pas vijf jaar na die datum echt dwingend zou worden;

Overwegende derhalve dat de regering, toen zij §§ 2, 3 en 5, van artikel 43 in werking deed treden, daardoor zichzelf heeft verplicht te voldoen aan die wettelijke voorschriften die noodzakelijk zijn om de §§ 2, 3 en 5 van artikel 43 behoorlijk toe te passen; dat bijgevolg, indien niet aan de hand van de voorschriften van de wet zelf precies gechiffreerde verhoudingen kunnen worden bepaald volgens welke de effectieven van het organiek kader over de taalkaders moeten worden verdeeld, benoemingen onvermijdelijk zo lang moeten worden uitgesteld hetzij tot die verhoudingen, overeenkomstig artikel 43, § 3, lid 1

door de regering zijn bepaald hetzij tot elk taalkader in absolute getallen is vastgesteld ;

Overwegende dat het organiek kader van het N.W.O.S. tot heden toe niet werd aangevuld door een besluit dat bepaalt welk aandeel van de effectieven op elk van de taalkaders moet worden aangerekend ; dat in verband met de betrekkingen beneden de graad van directeur en meer speciaal in verband met de betrekking van opsteller-rekenplichtige geen enkele objectieve regel voorhanden blijkt waardoor kan worden bepaald, zonder dat een appreciatie van gegevens nodig is, op welk taalkader de omstreden betrekking van opsteller-rekenplichtige moet worden aangerekend ; dat de overheid bij gebrek aan een dergelijk objectief, uit zichzelf werkende regel en bij gebrek aan een besluit dat de betrekking van opsteller-rekenplichtige in een of ander taalkader opneemt, niet gerechtigd was tot die betrekking te benoemen ; dat de bedenking dat de benoemende overheid hierbij afhangt van het initiatief van de regering en die overheid niet kan instaan voor de nalatigheid van deze laatste, niet ter zake dienend is ; dat evenmin pertinent is de overweging dat het ambt van opsteller en opsteller-rekenplichtige bij het N.W.O.S. tot dezelfde graad of trap van de hiërarchie moeten worden gerekend, — naar analogie met wat geldt voor het rijkspersoneel —, aangezien ook binnen eenzelfde trap van de hiërarchie een overgaan van het ene kader naar het andere uitgesloten is en de beveiliging daartegen alleen door de vaststelling van elk taalkader mogelijk wordt ; dat, ten slotte, het koninklijk besluit van 30 november 1966 (I) de inwerkingtreding van de voorschriften betreffende de taalkaders vaststelt op 3 december 1966 en geen overgangsmaatregelen in verband met hangende bevorderingsprocedures bevat ; dat het besluit dan ook dadelijk moest worden toegepast, ook in verband met bevorderingsprocedures die op dat ogenblik bij het N.W.O.S. aan de gang waren ; dat het middel gegrond is,

Besluit :

Artikel 1

De beslissing van 22 februari 1967, waarbij de centrale raad van bestuur van het N.W.O.S. Rosa Van den Borre tot de graad van opsteller-rekenplichtige met uitwerking op 1 februari 1967 heeft bevorderd, is vernietigd.

Artikel 2

De kosten, bepaald op zeventienhonderdvijftig frank, komen ten laste van het Nationaal Werk voor oudstrijders en oorlogsslachtoffers.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 1 december 1969.

Voorzitter : M. Elleboudt.

Raadsheren : MM. Holvoet - Van Hecke.

Adv. Gen. : M. Verhoeven.

Advocaat : Mr. Tielemans.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Boedelbeschrijving. — Verplichting voor de notaris ter plaatse te gaan om inventaris op te stellen op straf van nietigheid.

Ingevolge art. 1182 van het *Gerechtelijk Wetboek* is de notaris die de voorafgaandelijke akte verlijdt, verplicht ter plaatse te gaan om persoonlijk de te inventoriëren voorwerpen vast te stellen.

Hij is van deze verplichting niet ontslagen wanneer de partijen hem verklaren dat er geen goederen bestaan die zouden kunnen geïnventarieerd worden.

De door de wet opgelegde boedelbeschrijving is een wezenlijke formaliteit van de rechtspleging, zodat de aangestelde notaris zich in elk geval naar de woonplaats van de beide partijen had moeten begeven om de waarachtigheid van hun verklaringen na te gaan en eventueel een proces-verbaal van niet-bevinding op te stellen. Het verwaarlozen van deze formaliteit heeft voor gevolg dat heel de procedure nietig is.

Cottem t./ Rossel en Procureur de Konings.

Gezien in regelmatige vorm overgelegd het arrest door deze kamer van het Hof gewezen op 14 oktober 1969, hetwelk na de samenvoeging van de zaken te hebben bevolen de beroepen heeft ontvangen en alvorens verder recht te doen de heropening der debatten heeft bevolen ;

Gehoord in de raadkamer het verslag van de heer Voorzitter ;

Overwegende dat het aangevochten vonnis de echtscheiding door onderlinge toestemming tussen partijen niet heeft toegestaan, daar de door artikel 1182 van het *Gerechtelijk Wetboek* voorgeschreven formaliteiten niet werden vervuld ;

Overwegende dat door partijen niet betwist wordt dat notaris Dierickx de boedelbeschrijving van hun roerende en onroerende goederen ter plaatse niet heeft opgesteld en zich heeft beperkt de verklaringen van de echtgenoten te vermelden (cfr. akte van 3 mei 1968) ;

Overwegende dat de stelling van appellanten ertoe strekt te doen aanvaarden dat er in casu geen goederen bestonden om te inventoriëren, zodat de notaris niet ter plaatse kon gaan ;

Overwegende dat de boedelbeschrijving op grond van verklaringen alleen veroorloofd is wanneer zij niet anders kan worden verricht (alineea 2 van artikel 1182) ;

Overwegende dat de eerste rechter, op oordeelkundige wijze beslist heeft dat deze verplichting gans onafhankelijk is van het al of niet bestaan van activa of van het al of niet belangrijke ervan (Cfr. Pasquier Précis du divorce et de la séparation de corps n° 368) ;

Overwegende inderdaad, dat de door de wet opgelegde boedelbeschrijving een wezenlijke formaliteit is van de rechtspleging betreffende de echtscheiding door onderlinge toestemming, zodat de aangestelde notaris in casu zich naar de woonplaats van beide partijen had moeten begeven om de waarachtigheid van hun verklaring na te gaan en een proces-verbaal van niet bevinding had moeten opstellen ;

Overwegende dat door de eerste rechter terecht vastgesteld werd dat aldus niet werd voldaan aan formaliteiten die op straf van nietigheid zijn voorgeschreven ;

Overwegende dat de beroepen niet gegrond zijn ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Alle andere of strijdige besluiten verwerpende ;

Gezien het geschreven advies van de heer Advocaat-generaal Verhoeven meldend « De wet laat niet toe » de dato 1 oktober 1969 ;

Verklaart de beroepen niet gegrond ;

Bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis ;

Verwijst appellanten in de kosten van hun beroep (niet begroot in de besluiten van partijen).

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 26 juni 1969.

Voorzitter : M. F. Vanparys.

Raadsheren : MM. Beeckman en Van Balberghe.

Advocaten : Mrs. P. M. Orban, W. Delva, R. en E. Deschryver.

Aanneming van bouwwerk. — Toepassing van het algemeen kohier van werken voor de staat van 1933, uitgave 1941, en bijlagen. — Scheuren en zakken van de bodem van een zwembassin. — Art. 1792 en 2270 B.w. — Aanvang van de tien-jarige aansprakelijkheid, die van openbare orde is, bij definitieve aanvaarding van het bouwwerk. (1)

Wanneer het algemeen lastenkohier van 14 oktober 1964 niet toepasselijk is, doch wel het algemeen kohier van werken voor de staat van 1933, uitgave 1941, en bijlagen, alsmede een bijzonder lastenboek dat insgelijks een voorlopige en definitieve aanvaarding voorziet, hebben partijen aan de voorlopige en aan de definitieve aanvaarding van de werken een verschillende betekenis en verschillende gevolgen willen geven. Hieruit volgt dat de voorlopige aanvaarding niet tot gevolg heeft de aannemer te ontslaan van zijn contractuele aansprakelijkheid, en dat de tienjarige aansprakelijkheid evenmin de voorlopige aanvaarding tot vertrekpunt heeft.

De tienjarige aansprakelijkheid van de aannemer is van openbare orde, en derhalve is het partijen niet toegelaten deze termijn te verkorten door het vertrekpunt te stellen vóór de definitieve aanvaarding van de werken die alleen een einde stelt aan de contractuele verplichtingen en aan de gewone aansprakelijkheid van de aannemer.

De artikelen 1792 en 2270 B.W. betreffende de tienjarige aansprakelijkheid maken daarbij geen onderscheid tussen zichtbare en onzichtbare gebreken.

Stad Sint Niklaas Waas t./ N.V. Bouwonderneming Frans en René Wymeersch.

In december 1950 wordt de ruwbouw van de overdekte zwembadinrichting te Sint-Niklaas door appellante aan de heer Ghisleen Wymeersch toevertrouwd. Later werden de verplichtingen van deze laatste overgenomen door de intussen gestichte N.V. Aannemersbedrijf Ghisleen Wymeersch, waarvan de benaming nadien gewijzigd werd in N.V. Bouwonderneming Frans en René Wymeersch.

Deze onderneming geschiedt overeenkomstig een bijzonder lastenboek, waarbij ook toepasselijk worden verklaard, voor zover er niet wordt van afgeweken, het algemeen kohier van lasten, bepalingen en voorwaarden voor aannemingen van werken voor de Staat van 1933, uitgave 1941 en bijlagen.

Het algemeen lastenkohier van 14 oktober 1964 is hier dus niet toepasselijk.

De werken waren voltooid op 12 augustus 1954. Op 1 september 1954 wordt, mits voorbehoud van 17 opmerkingen waaronder één betreffende het dak, tot de voorlopige aanvaarding van de werken overgegaan. Deze wordt goedgekeurd door appellante op 24 februari 1956.

Op 26 april 1956 wordt een proces-verbaal van eindafrekening opgemaakt die sluit met een batig saldo ten voordele van geïntimeerde van 2.804.209 fr.; hierbij wordt op de totale aannemingsprijs een som van 410.160 fr. ingehouden : 37.160 fr. voor « krimpvoegen dak » en 373.000 fr. als de helft van de borgsom. Dit proces-verbaal werd door appellante goedgekeurd op 27 april 1956.

Op 16 mei 1956 meldt geïntimeerde dat de resterende

werken aan de uitzettingsvoeg werden uitgevoerd en vraagt over te gaan tot definitieve aanvaarding.

Korte tijd daarop wordt het saldo van 2.804.209 fr. aan geïntimeerde uitbetaald.

Intussen gaf het dak aanleiding tot verdere betwisting tussen partijen. Een gerechtelijke procedure werd ingesteld, doch besloten door overeenkomst. Op 29 juni 1962 wordt een proces-verbaal van aanvaarding en goedkeuring van de herstellingswerken aan het dak opgesteld. De afrekening betreffende deze werken wordt opgemaakt op basis van wat appellante verschuldigd blijft volgens de eindafrekening van 1956 (namelijk 410.000 fr.) en wat geïntimeerde volgens de overeenkomst dient te betalen.

Op 25 april 1965 scheurt en zakt plots de bodem van het zwembassin. Op dagvaarding van 4 mei 1965 wordt bij beslissing in kort geding van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde de heer ingenieur Paul Moenaert als expert aangesteld. Deze legt zijn verslag neer in december 1966.

* * *

Bij exploit van 6 februari 1967 dagvaardt appellante geïntimeerde voor de rechtbank van eerste aanleg, doch gezien de opgeworpen exceptie van onbevoegdheid, wordt aan deze procedure in gemeen overleg verzaakt.

Bij exploit van 5 mei 1967 dagvaardt appellante geïntimeerde voor de eerste rechter in betaling van een voorlopig geraamde schadevergoeding van 2.305.918 fr., met de interesten aan 5,5 % vanaf 25 april 1965 en de proceskosten, inbegrepen deze van expertise.

Bij vonnis van de rechtbank van koophandel te Sint-Niklaas van 19 december 1967 wordt de eis van appellante afgewezen, nu blijkt dat er meer dan tien jaar zouden zijn verlopen sedert de voorlopige aanvaarding der werken op 1 september 1954 of de definitieve aanvaarding bij eindafrekening van 1956.

Tegen dit vonnis werd tijdig en regelmatig hoger beroep aangetekend door appellante.

Partijen werden gehoord in openbare terechtzitting;

Toepassing is gedaan van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

* * *

Overwegende dat de artikelen 1792 en 2270 van het burgerlijk Wetboek afwijken van het gemeen recht, volgens hetwelk de aannemer van zijn contractuele aansprakelijkheid is ontslagen door de aanvaarding van de werken door de bouwheer;

Overwegende dat artikel 8 van het bijzonder lastenboek voorziet dat de aanvaarding van de werken geschiedt in twee stadia : de voorlopige aanvaarding binnen dertig dagen volgende op de datum van het einde der werken, de definitieve aanvaarding één jaar na de voorlopige aanvaarding ; dat hieruit blijkt dat partijen aan de voorlopige en aan de definitieve aanvaarding van de werken een verschillende betekenis en verschillende gevolgen hebben willen geven ;

Overwegende dat luidens artikel 22 van het algemeen lastenboek van de Staat, dat toepasselijk is op de onderneming van geïntimeerde, deze laatste voor al de werken van zijn aanneming verantwoordelijk is tot de definitieve goedkeuring van het gezamenlijke der werken ; dat hij niet alleen het nodige moet doen voor het herstellen en het behouden van de goede staat van onderhoud of van de goede werking der uitgevoerde werken, doch ook ten zijnen laste moet nemen alle herstellings-, verbouwings-, bagger- of andere werken die noodzakelijk zijn ten gevolge van verzakking, verschuiving, instorting, verslijking, doorbraak, ontarding of beschadiging van welke aard ook, behoudens de schade waarvan hij bewijst dat ze veroorzaakt werden door toeval of overmacht en de schaden die veroorzaakt worden door het gebruik, waartoe

appellante contractueel wordt toegelaten na voorlopige aanvaarding;

Overwegende dat luidens artikel 7 van het bijzonder lastenboek de borgsom wordt terugbetaald na de definitieve aanvaarding, zo de werken in goede staat van uitvoering en onderhoud worden bevonden;

Overwegende dat hieruit volgt dat de voorlopige aanvaarding niet tot gevolg heeft geïntimeerde te ontslagen van zijn contractuele aansprakelijkheid, ongeacht de aard van het gebrek dat er aanleiding toe geeft; dat ze evenmin een einde stelt aan de contractuele betrekkingen van partijen;

Overwegende dat, nu appellante er geen belang bij heeft de tienjarige aansprakelijkheid voor grote werken te laten lopen zolang geïntimeerde daarvoor op grond van de overeenkomst kan worden aangesproken, het niet in de bedoeling van partijen kan gelegen hebben de termijn voor deze buitengewone aansprakelijkheid te doen beginnen vanaf een voorlopige aanvaarding die deze aansprakelijkheid laat voortbestaan;

Overwegende dat een aanvaarding insluit dat de bouwheer erkent dat de werken tot zijn voldoening werden uitgevoerd en dat de aannemer zijn verplichtingen is nagekomen; dat uit de overeenkomst niet blijkt dat de voorlopige aanvaarding zulke erkenning insluit, vermits tot aan de definitieve aanvaarding een waarborgtermijn wordt voorzien binnen dewelke geïntimeerde aansprakelijk blijft voor alle schade die niet kunnen worden toegeschreven aan overmacht of eventueel gebruik; dat slechts na verloop van deze waarborgtermijn appellante te beslissen heeft of de werken volledig zijn uitgevoerd en voldoening geven;

Overwegende dat er dan ook geen aanduidingen voor zijn dat in de bedoeling van partijen de voorlopige aanvaarding een einde zou stellen aan de contractuele aansprakelijkheid van gemeen recht en het vertrekpunt zou vormen en van de tienjarige aansprakelijkheid wegens grote gebreken én van een contractueel bedongen en uitgebreide aansprakelijkheid voor andere gebreken;

Overwegende dat de tienjarige aansprakelijkheid van aannemers voor grote werken van openbare orde is, zodat het partijen niet toegelaten was, deze termijn te verkorten, hetzij door minder dan tien jaar te voorzien, hetzij door het aanvangspunt te stellen voor de aanvaarding der werken; dat slechts de definitieve aanvaarding insluit dat de werken geheel voltooid zijn tot voldoening van de bouwheer, een einde stelt aan de contractuele verplichting en aan de gewone aansprakelijkheid van geïntimeerde, en aanleiding geeft tot teruggave van de borgsom (art. 7 van bijzonder lastenboek en 7, I, van het algemeen lastenboek);

* * *

Overwegende dat geen proces-verbaal van definitieve aanvaarding werd opgesteld; dat nochtans dient nagegaan of appellante geen daad heeft gesteld waaruit noodzakelijk haar bedoeling blijkt de werken definitief te aanvaarden;

Overwegende dat de inbezitneming van de werken niet als zulke daad kon worden beschouwd, nu volgens artikel 22 van het algemeen lastenboek inbezitneming toegelaten is na voorlopige aanvaarding, zonder afbreuk te doen aan de contractuele aansprakelijkheid van geïntimeerde, behoudens schade die door het gebruik zijn veroorzaakt;

Overwegende dat de voorlopige aanvaarding voorbehoud maakt voor 17 werken, waaronder het dak; dat, nu deze aanvaarding geïntimeerde niet ontslaat van zijn verantwoordelijkheid tot de definitieve goedkeuring van het gezamenlijke der werken en de borgsom als onderpand blijft voor het nakomen van de verplichtingen van geïntimeerde totdat de werken gans zijn voltooid (art. 7, I, algemeen lastenboek) en slechts teruggegeven wordt na de defini-

tieve aanvaarding (art. 7 bijzonder lastenboek), uit deze voorlopige aanvaarding niet kan worden besloten dat appellante het geheel van de werken heeft aanvaard, te meer daar het dak voortdurend aanleiding heeft gegeven tot betwisting en zelfs tot gerechtelijke procedure;

Overwegende dat weliswaar op 26 april 1956 een proces-verbaal van eindafrekening werd opgemaakt; dat het opmaken van zulke eindafrekening nochtans niet noodzakelijk laat besluiten tot een definitieve aanvaarding van de werken, vermits aan de ene kant blijkt dat ook bij voorlopige aanvaarding een afrekening wordt opgemaakt omdat zulks volgens het lastenkohier (art. 12) aanleiding geeft tot de opeisbaarheid van het met betrekking tot de uitgevoerde werken verschuldigd bedrag, en aan de andere kant ook in deze eindafrekening voorbehoud wordt gemaakt voor de werken aan het dak;

Overwegende dat, wanneer appellante aldus het volgens de eindafrekening verschuldigd bedrag uitbetaalde, zulks niet noodzakelijk de bedoeling inhoudt, in strijd met wat in het lastenboek is voorzien, een gedeeltelijke definitieve aanvaarding te doen voor het gedeelte van de werken die geen betrekking hebben op het dak en aldus af te zien van haar recht slechts tot een definitieve aanvaarding over te gaan na volledige voltooiing van de werken in hun geheel;

Overwegende trouwens dat geïntimeerde zelf deze eindafrekening niet heeft aangezien als een definitieve aanvaarding, nu zij zelf bij brief van 16 mei 1956, nadat zij naar zij beweert de nodige herstellingen aan het dak had uitgevoerd, vraagt om tot zulke aanvaarding over te gaan;

Overwegende dat appellante op dit verzoek klaarblijkelijk niet is ingegaan, vermits de staat van het dak nog voortdurend aanleiding gaf tot grieven, zodat zelfs diende overgegaan tot dagvaarding;

Overwegende dat dan ook de uitbetaling van de helft van de borgsom niet als een duidelijk bewijs van definitieve aanvaarding van de werken, behalve deze van het dak, kan worden aangezien, doch eerder als een toegeving die wel een grondslag schijnt te vinden in de bepaling van artikel 7, J, van het algemeen lastenboek;

Overwegende dat slechts in 1962 een overeenkomst betreffende het dak werd getroffen tussen partijen; dat alsdan de werken aan het dak werden goedgekeurd en aanvaard en, in aansluiting met de eindafrekening van 1956, een definitieve afrekening voor geheel de aanneming werd opgemaakt en uitgevoerd;

Overwegende dat een definitieve aanvaarding dus slechts plaats had in 1962; dat toen een einde werd gesteld aan alle contractuele betrekkingen tussen partijen en aan de aansprakelijkheid van geïntimeerde voor de werken op de tienjarige aansprakelijkheid na;

Overwegende dienvolgens dat, door op 6 februari 1967 te dagvaarden voor de rechtbank van koophandel, de vordering van appellante werd ingesteld binnen de tien jaar vanaf de aanvaarding der werken;

* * *

Overwegende dat, zoals hierna nog zal worden gezegd, het niet te betwisten valt dat het ingeroepen gebrek onder toepassing valt van de artikelen 1792 en 2270 B.W.;

Overwegende dat geïntimeerde ten onrechte de toepassing van deze wetsbepalingen wenst uit te sluiten wegens de zichtbaarheid van het gebrek bij de voorlopige aanvaarding;

Dat, aan de ene kant, de tienjarige aansprakelijkheid van aannemers de openbare orde raakt, zodat het aan partijen niet toegelaten was sommige gebreken daarvan uit te sluiten omdat ze zichtbaar waren; dat voormelde wetsbepalingen geen onderscheid maken tussen zichtbare en niet-zichtbare gebreken;

Dat, aan de andere kant, zo het vastgestelde gebrek reeds bestond ten tijde van de voorlopige aanvaarding,

niets aantoonde dat dit gebrek toen reeds zichtbaar was of moest zijn, nu de expert zelf vaststelt dat het gebrek bestond in een ontbinding van het beton, waardoor vochtigheid de bewapening heeft kunnen aantasten, wat duidt op een geleidelijk voortschrijdend proces dat niet noodzakelijk gekend was of moest zijn door bezichtiging bij de voorlopige aanvaarding;

Overwegende dat de expert concludeert dat de instorting van de bodem van het zwembassin te wijten is aan het instorten van twee kolommen in beton, die het ondersteunen; dat deze instorting veroorzaakt werd doordat het beton aan de voeten van deze kolommen slecht samengesteld was, wat tot gevolg had de geleidelijke ontbinding, de aantasting van de bewapening door vochtigheid en ten slotte het doorknikken van de kolommen;

Overwegende dat uit deze gegronde vaststellingen volgt dat de instorting haar oorzaak vindt in een foutieve constructie door geïntimeerde ten gevolge van slecht vakmanschap; dat het gebrek hem niet onbekend mocht zijn;

* * *

Overwegende dat geïntimeerde ten onrechte voorhoudt dat andere oorzaken, waarvoor zij niet aansprakelijk is, de instorting hebben voortgebracht, namelijk de pendelbeweging van de kolommen, veroorzaakt door vulling en lozing, het stagnerend water, de chloor in het water;

Dat het vullen en ledigen van het zwembassin een normale handeling is waartegen het uitgevoerde werk bestand moet zijn; dat trouwens van een pendelbeweging geen bewijs is;

Dat, nu het beton van de schachten en van het kuip niet aangetast is geweest door stagnerend water of door chloorwater, waardoor wel het bewijs is geleverd dat dit geen oorzaak kan zijn van de instorting, dat zo, in die voorwaarden het chloorwater de ontbinding van het beton van de kolommen mogelijk heeft verhaast, het bewijs nochtans voor de hand ligt dat het water het beton niet zou hebben aangetast moest het goed zijn gegoten geweest;

Dat ten andere de aanwezigheid van water, zelfs van gedeeltelijk chloorwater, uit de aard der zaak samenging met de bestemming van de werken, nu het juist de bouw van een voor het publiek toegankelijk zwembassin betreft hetgeen naar normale gang van zaken meebrengt dat aan het water een deel chloor wordt toegevoegd voor ontsmetting;

Overwegende dat niet betwist is dat vóór 25 april 1965 zich kleine doorsijpelingen van water hebben voorgedaan; dat zulks echter niet abnormaal blijkt te zijn en bovendien niet aantoonde dat de stevigheid van de kolommen in het gedrang was gebracht;

* * *

Overwegende dat uit een verslag van 26 april 1965 wel blijkt dat naar aanleiding van insijpelingen een onderzoek werd ingesteld dat geen aanwijzing gaf voor aantasting van een bepaalde kolomkop; dat geïntimeerde in maart 1965 mededeelde dat er aan de voet van deze kolom wel aanwijzingen zouden zijn van een vermoeden van zetting; dat nochtans bij onderzoek vastgesteld werd dat er geen enkel onmiddellijk gevaar bestond;

Overwegende dat niet blijkt welke kolom hier was bedoeld; dat in ieder geval, bij gebreke van formeel verbod van geïntimeerde, er moet worden aangenomen dat zij ermee akkoord was dat geen onmiddellijk gevaar voor instorting bestond;

Overwegende dienvolgens dat het vullen van het zwembassin op 25 april 1965 geen daad was die als gevaarlijk voor de stabiliteit van de bodem moest worden aangezien, doch enkel als een normale handeling; dat het aangeboden bewijs niet dienend is;

* * *

Overwegende dat, volgens overeenkomst van 28 januari 1966, de herstellingswerken werden uitgevoerd tegen een forfaitair bepaalde maximumprijs van 911.440 fr., onder voorbehoud van onvoorziene bijkomende werken; dat geïntimeerde een factuur opstelde van 903.120 fr. voor uitgevoerde werken op basis van opgegeven eenheidsprijzen, van 44.430 fr. voor meerdere werken op basis van later opgegeven prijzen (uitbreken bewapening) en van 66.329 fr. voor taxe, samen 1.013.789 fr.;

Overwegende dat de aangestelde expert dit bedrag volledig aanvaardt als kostprijs van de herstellingen; dat het door geïntimeerde gegeven detail van deze meerwerken wel aanduidt dat ze in verband staan met de te herstellen gebreken; dat dit bedrag verantwoord is;

Overwegende dat ook de kosten ten bedrage van 10.717 fr. verantwoord worden door facturen en een noodzakelijke uitgave waren voor het volledig in staat stellen van de inrichting ten gevolge van de herstelling; dat appellante de kosten van brandweer nauwkeurig detailleert en verantwoordt als kosten welke noodzakelijk waren onmiddellijk na de instorting;

Overwegende dat de laboratoriumproeven (7.384 fr.) eigenlijk expertisecosten zijn die door appellante werden voorgeschoten en dus thans ten laste van geïntimeerde vallen;

Overwegende dat uit de overeenkomst van 28 januari 1966 en de daarmede in verband staande briefwisseling blijkt dat partijen het eens waren om de werken, gezien hun bijzonder delicate aard, te laten uitvoeren onder leiding van Ir. Dunin en het controlebureau Seco; dat trouwens de aard zelf van deze werken wettelijk en noodzakelijk de tussenkomst van een architect vereisten, alsook speciale controle; dat dus wel verantwoord zijn de kosten van plannen (4.494 fr.), van ereloon Ir. Dunin (45.000 fr.) van Seco (verantwoord tot 35.000 fr., gezien overeenkomst van 11 februari 1966), en van opmeting zwembassin (1.600 fr.);

Overwegende dat de andere kosten (drukproeven: 685 fr.; Riessauw: 2.000 fr.; foto's: 1.034 fr.; «niet deskundig onderzoek»: 28.673 fr.) ofwel niet verantwoord worden ofwel blijken zonder verband te staan met de herstellingen als zijnde de uitgaven welke appellante deed voor eigen voorlichting;

Overwegende dat het totaal der verantwoorde uitgaven in verband met de instorting dus bedraagt:

Rekening Wymeersch	1.013.879 fr.
Andere werken	10.717 fr.
Laboratoriumproeven	7.384 fr.
Brandweerkosten	14.089 fr.
Opmetingen	1.600 fr.
Plannen	4.494 fr.
Ereloon Durin	45.450 fr.
Controle Seco	35.000 fr.

1.132.613 fr.

Overwegende dat de omstandigheid dat appellante geen winst zou maken op de exploitatie van het zwembassin niet noodzakelijk insluit dat zij door gebreke aan exploitatie als openbare macht geen verlies zou hebben geleden;

Overwegende dat het gepast voorkomt een expert aan te stellen ten einde het Hof voor te lichten betreffende het werkelijk door appellante geleden verlies;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,
Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond;
Doet het aangevochten vonnis teniet en, opnieuw wijzende: verklaart de eis van appellante ontvankelijk en

gegrond;

Veroordeelt geïntimeerde tot betaling aan appellante van een bedrag van 1.132.613 fr. voor herstellingskosten, vermeerderd met de interesten van 5,5 % vanaf 25 april 1965 tot aan de betaling;

Vooraleer verder te beslissen over de schade door winstverlies of mindere ontvangst, stelt aan als deskundige zo partijen over de aanduiding van een expert niet kunnen overeenkomen, de heer Oswald Vandermeulen, bedrijfsrevisor J. de St. Genoisstraat, 65 A, Gentbrugge, met opdracht: op grond van de boekhouding van appellante, van de door partijen voorgebrachte gegevens en van alle andere nodige of nuttige inlichtingen, het bedrag vast te stellen van de schade die appellante heeft geleden ingevolge de sluiting van de zwembadinrichting van 25 april 1965 tot 30 april 1966; van zijn vaststellingen en conclusies een gemotiveerd en onder eed bevestigd verslag ter griffie van dit Hof neer te leggen binnen drie maanden na de aanvaarding van zijn opdracht, zo partijen het niet eens kunnen worden over een minnelijk voorstel;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van eerste aanleg en van hoger beroep, tot heden veroorzaakt, inbegrepen de kosten van het kort geding en het ereloon van de expert Prof. Ir. Moenaert ten bedrage van zevenentwintig duizend driehonderd tweeënnegentig frank (27.392 fr.);

Houdt de beslissing over de verdere kosten in verband met de hiervoor bevolen expertise aan. Verwijst de zaak naar de bijzondere rol.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

9e Kamer. — 16 januari 1970.

Voorzitter: M. Kebers.
Op. Min.: M. De Marneffe.
Advocaat: Mr. Kempeneer.

Adoptie. — Verzoekschrift tot homologatie. — Mag niet ondertekend worden door advocaat.

Een verzoekschrift tot homologatie van een adoptie dient persoonlijk ondertekend te worden door de adoptant en de geadopteerde. Het mag niet ondertekend worden door een advocaat.

Op dit stuk wordt afwijken van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek daar de wet van 21 maart 1969 andere beschikkingen voorziet.

Nochtans zou kunnen aanvaard worden dat een advocaat de verzoeker zou vertegenwoordigen krachtens een bijzondere lastgeving, wanneer hij daartoe in het bezit is van een bijzondere volmacht.

Het verzoekschrift enkel door een advocaat ondertekend, is volstrekt nietig.

Vanden Wayenbergh.

Gelet op het hierbijgevoegd verzoekschrift tot homologatie van adoptie, ter griffie neergelegd op 28 juni 1969, uitsluitend ondertekend door advocaat Kempeneer namens de twee adopterende echtgenoten, en door de griffier op 30 juni 1969 aan de procureur des Konings doorgezonden;

Gelet op de door deze magistraat ingewonnen inlichtingen en zijn advies omdaan het verzoekschrift, aan de rechtbank op 4 december 1969 teruggezonden;

Gehoord in de raadkamer op 27 december 1969, de adoptanten bijgestaan door hun advocaat, en de meerderja-

rige geadopteerde;

Gelet op de nota op 2 januari 1970 door gezegd advocaat neergelegd;

Gehoord op deze datum in de raadkamer de heer de Marneffe, eerste substituut-procureur des Konings, in zijn negatieve conclusies, en Mr. Kempeneer, advocaat van verzoekers, in zijn verklaringen;

Overwegende dat de adoptieakte op 17 december 1968 voor de vrederechter van het kanton Zaventem opgemaakt ter homologatie aan de burgerlijke rechtbank voorgelegd werd op een ogenblik waarop de nieuwe bepalingen betreffende de vormen van de adoptie, gewijzigd bij de wet van 21 maart 1969, in werking waren getreden, ondermeer het nieuw artikel 320 § 2 van het Burgerlijk Wetboek dat de rechtspleging inzake aanvraag tot homologatie regelt;

Overwegende dat deze wetgeving terzake van toepassing is op grond van het principe dat « quelle que soit la loi applicable au fond, la loi actuelle s'applique, comme loi de procédure, à tous les actes de la procédure qui s'accomplissent sous son empire » (Roubier, Le droit transitoire, 2e éd. 1960, bl. 549);

Overwegende dat volgens de termen van het tweede lid van bedoeld nieuw artikel 350 § 2 van het Burgerlijk Wetboek, het verzoekschrift tot homologatie van de adoptie « wordt ondertekend hetzij door de adoptant of de twee adopterende echtgenoten, hetzij door de geadopteerde of een van de geadopteerden »; dat de vertegenwoordiging nochtans voorzien is voor de geadopteerde die jonger is dan 15 jaar of onbekwaamverklaard is (zelfde art., 3e lid);

Overwegende dat uit de wijze waarop deze tekst opgesteld is, blijkt dat de persoonlijke handtekening hetzij van de adoptant of van ieder der adopterende echtgenoten, hetzij van de geadopteerde zelf als hij ouder is dan 15 jaar, door de wet vereist wordt (Zie Canivet, *Aperçu sur l'adoption et la légitimation par adoption entre Belges et Belgique après la loi du 21 mars 1969*, in: *Anr. not.* 1969, blz. 219, nr. 58; « La requête doit être signée par l'adoptant ou par les deux époux adoptants »); dat deze vereiste haar grondslag blijkt te vinden in het uiteraard persoonlijk karakter van de achtereenvolgende bemoeiingen die de wil om te adopteren uitdrukken (zie Canivet, *eod. loc.*, blz. 201, nr. 13);

Overwegende dat door het opleggen van deze verplichting, de wetgever de wil te kennen gegeven heeft uitdrukkelijk af te wijken van de algemene regels die de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift beheersen en, meer bepaald, van de regel van artikel 1025.5° van het Gerechtelijk Wetboek, luidens dewelke ieder verzoekschrift op straffe van nietigheid de handtekening van de verzoekende partij dient te vermelden (cf. Verslag van de H. Hambye in de Commissie voor de Justitie van de Senaat, d.d. 4 november 1967, Parl. Besch. zitting 1966-1967, nr. 358, blz. 25, 2e lid);

Overwegende trouwens dat bewust voorschrift van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing is inzake adoptie, materie waarin een bijzondere wet — deze van 21 maart 1969 — andere beschikkingen voorziet (zie het verslag van de H. Hermans namens de Commissie voor de Justitie van de Kamer, d.d. 1 juni 1967, Parl. Besch. 59 (1965-1966) nr. 49, blz. 152, 1e lid);

Overwegende dat, dienvolgens, de advocaat van de adoptant of van de geadopteerde het verzoekschrift tot homologatie van de adoptie namens zijn cliënt niet geldig mag ondertekenen;

Dat men niettemin zou kunnen aanvaarden dat, om het verzoekschrift te ondertekenen, de advocaat ertoe bekwaam is de verzoeker te vertegenwoordigen krachtens een bijzondere lastgeving, op voorwaarde dat hij daartoe in het bezit is van een volmacht (Ger. Wb., art. 440, 2e lid; compar. Verslag Hambye, blz. 23, 1e lid);

Overwegende dat, terzake, advocaat Kempeneer, bij het neerleggen van het verzoekschrift, geen gewag heeft ge-

maakt van een bijzondere lastgeving vanwege de adoptanten en niet in bezit was van een geldige volmacht;

Dat deze advocaat, bijgevolg, niet gekwalificeerd was om het verzoekschrift in de plaats van zijn cliënten te ondertekenen (contra: A. Wallemacq, « Adoption et légitimation par adoption » J.T. 1969, blz. 398, nr. 24);

Overwegende dat het verzoekschrift door een daartoe niet bevoegde persoon ondertekend, waardeloos is, evenals het verzoekschrift dat geen enkele handtekening zou dragen;

Dat hieruit blijkt dat onderhavig verzoekschrift op substantiële wijze nietig is, onafgezien van de in artikels 860 tot 867 van het Gerechtelijk Wetboek onder de titel « Excepties van nietigheid » bepaalde regels (zie Ch. Van Reepinghen, Verslag over de gerechtelijke hervorming, D.I., blz. 351, voorlaatste lid).

Om deze redenen,

Gezien artikels 4 en 9 van de wet van 15 juni 1935,
Verklaart het hierbijgevoegd verzoekschrift nietig en waardeloos.

BURGERLIJKE RECHTBANK BRUGGE

2e Kamer. — 23 januari 1970.

Voorzitter: M. Fraeijs.

Rechters: M.M. Colaert en Dinneweth.

Op. Min.: M. De Wilde.

Advocaat: Mr. Heymans.

Gerechtelijk wetboek. — Dagvaardingstermijn. — Art. 53.

De termijn gesteld voor de dagvaarding is een wachttijd, die de verschijning moet voorafgaan. Een oproeping om te verschijnen binnen deze termijn, in casu op de laatste dag van de termijn, is niet rechtsgeldig.

Casteleyn t./ Aylward.

Gezien de dagvaarding dd. 24 september 1969, om te verschijnen voor deze rechtbank op 17 oktober 1969, betekend in Engeland aan Mw. Aylward Mary - 2A, Fourth Avenue Londen W - 10 - door gerechtsdeurwaarder Joseph Ryckbost met standplaats te Oostende, door middel van een aangetekend schrijven, in het postkantoor te Oostende afgegeven op 24 september 1969;

Gezien de overige stukken van de bundel en o.m. de besluiten van eiser ter griffie neergelegd op 20 oktober 1969;

Gezien de oproeping dd. 23 oktober 1969, op basis van artikel 803 van het Gerechtelijk Wetboek, door de heer griffier van de rollen verricht, waarbij reeds genoemde verweerster verzocht werd te verschijnen voor deze rechtbank op 19 december 1969;

Gezien het afgiftebewijs dd. 23 oktober 1969 en het ontvangstbewijs van deze oproeping, dit laatste stuk door verweerster ondertekend op 25 oktober 1969;

Gehoord in het Nederlands de aanlegger, bij monde van zijn advocaat, meester A. Heymans, in zijn middelen en besluiten;

Gelet op art. 2 en volgende van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Gehoord en gelezen het advies van de heer Procureur des Konings dd. 2 januari 1970 die besluit tot de nietigheid van de dagvaarding, wegens niet eerbiediging van de bij art. 55 / 1° G. Wetboek, gestelde termijnen;

Overwegende dat verweerster niet verschijnt, noch iemand voor haar;

Overwegende dat de rechtbank de rechtsgeldigheid van de dagvaarding, zelfs ambtshalve dient te onderzoeken; dat inderdaad, overeenkomstig artikel 710 van het gerechtelijk wetboek, de regels omtrent de eerbiediging der termijnen der dagvaarding op straffe van nietigheid zijn gesteld;

dat ingevolge art. 862 § 1, 1° en § 2, deze nietigheid door de rechter zelfs ambtshalve wordt uitgesproken;

Overwegende dat ingevolge artikel 40 van het gerechtelijk wetboek, de dagvaarding, ten aanzien van degenen die in België, noch woonplaats, noch verblijfplaats, noch gekozen woonplaats hebben, geacht wordt te zijn betekend geworden vanaf de afgifte aan de diensten van de post, tegen afgiftebewijs, en dat de termijn derhalve vanaf deze dag begint te lopen;

dat, wat de dagvaarding in Engeland betreft, deze termijn acht dagen is, verlengd met vijftien dagen hetzij drieëntwintig dagen samen, ingevolge de art. 707 - 709 en 55 van het gerechtelijk wetboek;

Overwegende dat, ingevolge art. 52 van het gerechtelijk wetboek, de termijn begint te lopen vanaf de dag na deze van de akte, of van de gebeurtenis, welke hem doet ingaan, en dat dus de « dies a quo » niet wordt medegerekend;

dat in casu deze dag op 25 september 1969 valt;

Overwegende dat de termijn gesteld voor de dagvaarding een wachttijd is, die de verschijning moet voorafgaan; (zie Van Reepinghen — Verslag over de Gerechtelijke Hervorming pag. 66 — Deel I);

dat een oproeping om te verschijnen binnen deze termijn derhalve niet rechtsgeldig geschiedt;

dat voor de vaststelling van deze periode, ingevolge art. 53 gerechtelijk wetboek, de « dies ad quem » dient te worden meegerekend;

dat dus in casu ook de 23e dag (de dies ad quem zijnde) dient te worden berekend in de periode binnen dewelke de verschijningsdatum niet mag worden gesteld;

dat dienvolgens — de « dies a quo » niet meetellende en de « dies ad quem » wel, bedoelde periode zich uitstrekt tot en met 17 oktober 1969;

dat derhalve slechts mocht worden gedagvaard om te verschijnen ten vroegste op 18 oktober 1969;

Overwegende dat de verschijningsdatum, gesteld bij dagvaarding op 17 oktober 1969, de dagvaardingstermijn niet eerbiedigde;

dat deze niet eerbiediging, ingevolge art. 710 gerechtelijk wetboek, met nietigheid wordt gesanctionneerd;

Overwegende dat de procedure volgend op deze dagvaarding nl. de oproeping op basis van art. 803 van het Gerechtelijk Wetboek, deze nietigheid niet vermag weg te nemen;

Om deze redenen,

gedaagde niet verschijnende,

alle meeromvattende besluiten verwerpende als overbodig of ongegrond, gehoord in openbare terechtzitting van 2 januari 1970, het in het Nederlands uitgesproken, eensluidend advies van de heer Lode de Wilde, substituut procureur des Konings;

Verklaart de dagvaarding dd. 24 september 1969, van Casteleyn Ludwig, tegen Aylward Mary, nietig, wegens niet naleving der termijnen.

Laat de kosten, begroot op 3.670 fr., aan de zijde van aanlegger.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

3e Kamer. — 13 januari 1970.

Voorzitter: M. Soetaert.

Openbaar Ministerie: M. Ingels.

Advocaten: Mrs. Van Kerkhove, Stals, Geirlandt,
Kluyskens en Van de Moortel.**Rechtsplegingsvergoeding.***Zaak ingeleid vóór 1 januari 1969 en waarvan de behandeling gesloten is na 30 september 1969.**De rechtsplegingsvergoeding is slechts gedeeltelijk verschuldigd.*

Hey t./ Puttemans, R.T.T., Gemeente Sint-Amandsberg.

Overwegende dat de dagvaarding is betekend en het geding ingeleid in de maand oktober 1968;

Overwegende dat de rechtsplegingsvergoeding, ingevolge artikel 1022 Ger. W. vastgesteld bij koninklijk besluit van 12.09.1969, in casu, gelet op het bedrag van de eis, 1500 fr. bedraagt « voor de verschillende materiële akten, die in (deze) aanleg dienen te worden verricht », zoals artikel 2 van het genoemde koninklijk besluit het uitdrukt;

Overwegende dat de rechtsplegingsvergoeding in haar geheel, volgens de aangehaalde wettekst, slechts verschuldigd is voor « de », dit is al de handelingen van de aanleg;

Overwegende dat in casu de voornaamste handelingen verricht zijn door de pleitbezorgers, die hebben gedagvaard, de zaak op de rol hebben gebracht, voor partijen zijn verschenen en hebben geconcludeerd; dat de pleitbezorgers voor deze handelingen beloofd zijn, overeenkomstig het koninklijk besluit van 11.09.1968, met het minimum-honorarium van 1.000 frank;

Overwegende dat het toekennen van de gehele rechtsplegingsvergoeding voor de naderhand nog verrichte « materiële akten » niet alleen in strijd komt met de letter van artikel 2 K. B. 12.09.1969, maar ook tot gevolg zou hebben dat dezelfde verrichtingen tweemaal worden vergoed, hetgeen de wetgever niet kan hebben bedoeld en geheel in strijd is met de strekking van het Gerechtelijk Wetboek om de gerechtskosten te verminderen;

Overwegende dat artikel 8, tweede lid, van het bedoelde koninklijk besluit weliswaar bepaalt dat het toepasselijk is op de aanhangige rechtsplegingen waarin de debatten nog niet gesloten zijn, doch dat zulks niet insluit dat de gehele rechtsplegingsvergoeding verschuldigd is wanneer het geding is ingeleid vóór 01.01.1969 (anders Jacques Le Maire, in J. T. 1969 blz. 563);

Overwegende dat de rechtsplegingsvergoeding in haar geheel immers alleen verschuldigd kan zijn in gedingen die na 01.01.1969 zijn ingeleid, omdat alleen in dat geval « de materiële akten » in hun geheel onder artikel 1022 Ger. W. vallen (dat eerst op 01.01.1969 in werking is getreden krachtens K.B. 04.11.1968), terwijl die « akten » welke vóór de genoemde datum verricht zijn, beheerst worden door het koninklijk besluit van 11.09.1968;

Overwegende dat de moeilijkheid om de rechtsplegingsvergoeding te splitsen, wanneer niet alle proceshandelingen onder de gelding van het gerechtelijk wetboek verricht zijn, de rechter niet ontslaat van de verplichting om ter zake recht te doen (art. 4 B.W.; art. 5 Ger. W.);

Overwegende dat de rechtsplegingsvergoeding in casu dient te worden bepaald zoals hierna wordt gezegd, de toestand van de verschillende partijen in acht genomen;

.....

NOOT. — Zie in andere zin: de nota van het parket-generaal bij het Hof van beroep te Brussel, waarin wordt betoogd dat de tekst van het K.B. van 12.09.1969 geen andere oplossing toelaat dan het cumuleren van het honorarium van de pleitbezorger en de volledige rechtsplegingsvergoeding, oplossing die door de nota wordt betreurd.

JEUGDRECHTBANK TE BRUSSEL

3e Kamer. — 18 december 1969.

Voorzitter: M. J. Delva.

Op. Min.: M. F. Poelman.

Wettiging door adoptie. — Ontkend kind. — Moeder heeft recht en plicht tot toestemming en vertegenwoordiging. — Sanctie: nietigheid van openbare orde.

Bij wettiging door adoptie (of adoptie) van een ontkend kind heeft de moeder het recht en de correlative plicht toe te stemmen in de wettiging door adoptie (of de adoptie) van haar kind en dit bij de acte te vertegenwoordigen indien het de leeftijd van 15 jaar niet heeft bereikt (art. 348, 2e lid, 349, eerste lid, 368 § 4 en 369, eerste lid B.W., gewijzigd door de wet van 21 maart 1969).

De ontkenning van vaderschap heeft de moeder inderdaad niet beroofd van dat attribuut van de ouderlijke macht.

Bij ontstentenis van deze toestemming en vertegenwoordiging is de acte van adoptie of wettiging door adoptie nietig, wegens niet-inachtneming van wettelijk opgelegde grond- en vormvereisten. Het gaat om een volstrekte nietigheid, die van openbare orde is.

Lambeerts-Huysegoms/Verbeke.

Overwegende dat het kind Verbeke Marc op 3 januari 1967 werd geboren, tijdens het huwelijk van zijn moeder, Mevrouw Verbeke Sonja met de Heer Van Havere Theophil dat blijkt vermelding ten rande van de geboorteakte van voornoemd kind, dit laatste de Heer Van Havere Theophile niet tot vader heeft en evenmin tot diens familie behoort, zulks ingevolge vonnis van ontkenning van vaderschap, gewezen op 8 mei 1967 door de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, en waarvan het beschikkend gedeelte in het desbetreffend register van de burgerlijke stand werd overgeschreven;

Overwegende dat gelegitimeerde Verbeke Marc bijgevolg het statuut van ontkend kind geniet;

Overwegende dat de ontkenning van vaderschap Mevrouw Verbeke Sonja moeder van de gelegitimeerde, niet heeft beroofd van de ouderlijke macht ten aanzien van laatstgenoemde; dat zij nog steeds bekleed was en is met een weliswaar gereduceerde maar niettemin werkdadige ouderlijke macht ten opzichte van haar ontkend kind; (zie noot onder Jeugdrechtbank 10 juni 1968, Annales du Notariat, 1969 p. 167-176 « Justification et limites de la puissance paternelle dans le chef de la mère de l'enfant désavoué »); dat zij meer bepaald het recht en de correlative plicht had toe te stemmen in de adoptie van dit kind en ditselfde bij verlijden van de akte te vertegenwoordigen (Zie Rb. Brussel (9de Kamer), J.T. 1968, 332, Doc. M.J. IV, 38);

Overwegende dat meer bepaald luidens het nieuw artikel 349 tweede lid Burgerlijk Wetboek (art. 2 wet van 21 maart 1969) de geadopteerde die de leeftijd van 15 jaar niet heeft bereikt, bij de akte vertegenwoordigd wordt door een van de personen die overeenkomstig art. 348

(eveneens gewijzigd door art. 2 van de wet van 21 maart 1969) in de adoptie toestemmen;

dat luidens dit artikel 348 § 1, tweede lid « Wanneer de afstamming van het minderjarig kind slechts ten aanzien van een van zijn ouders vaststaat » de toestemming door deze ouder wordt gegeven;

dat naar luid van voormeld artikel 349 derde lid, deze toestemming moet worden gegeven in de adoptieakte zelf of bij afzonderlijke akte verleden ten overstaan van de territoriaal bevoegde notaris of Vrederechter;

Overwegende dat de voorschriften van artikelen 348 en 349 luidens artikelen 368 § 4 en 369, eerste lid B.W. van toepassing zijn op de wettiging door adoptie;

Overwegende dat deze wettelijke grond- en vormvereisten ter zake niet werden nageleefd; dat geadopteerde bij de akte van wettiging door adoptie vertegenwoordigd was door Meijuffer Debels Christiane, die hoewel daartoe door de familieraad afgevaardigd, niet wettelijk gemachtigd was; dat zij evenmin door de moeder van geadopteerde gevolmachtigd was om in de wettiging door adoptie toe te stemmen en om de moeder bij de akte te vertegenwoordigen; dat de toestemming van laatstgenoemde al evenmin bij afzonderlijke akte werd geconstateerd;

Overwegende bij ontstentenis van toestemming en vertegenwoordiging van geadopteerde door Mevrouw Verbeke Sonja, zijn moeder, die in casu alleen de wettelijke hoedanigheid daartoe bezat, de adoptie niet kan worden gehomologeerd, zulks op straf van nietigheid (Zie Rechtbank Charleroi 7 juni 1951, J.T. 1951 p. 436);

dat de adoptie en a fortiori de wettiging door adoptie — afgezien van het in casu niet toepasselijk geval van art. 353 B.W. (art. 2 wet van 21 maart 1969) een plechtig contract is dat een wijziging tot stand brengt in de staat van de betrokken personen; dat de niet-inachtneming van de wettelijk opgelegde grond- en vormvereisten gesanctionneerd wordt met de volstreckte nietigheid, nietigheid van openbare orde (zie De Page I, 1962, n° 1267);

Om deze redenen;

De Jeugdrechtbank:

Gelet op de artikelen 4 en 9 van de wet van 15 juni 1935, de artikelen 343 344 345 347 348 349 350 351 352 368 369 van het Burgerlijk Wetboek (wet van 21 maart 1969) art. 4 § 3 van de wet van 21 maart 1969.

Zegt dat er geen aanleiding bestaat tot homologatie van de wettiging door adoptie gedaan door:

1° — Mijnheer Lambeets Louis Corneel, bakkersgast, geboren te Ransberg op zeven oktober negentienhonderd zeven en dertig en zijn echtgenote

2° — Mevrouw Huysegoms Simone, Maria, Louise, zond' beroep, geboren te Humbeek op achttien november negentienhonderd twee en veertig

samenwonend te Brussel, Jean de Bolognelaan, n° 25 en beiden van Belgische nationaliteit;

van: Verbeke Marc, geboren te Sint Niklaas op drie januari negentienhonderd zevenenzestig als zijnde een wettig kind van Van Havere Theophiel, Hector, Celestine en Verbeke Sonja, Petrus, Maria, ontkend door Van Havere Theophiel, Hector, Celestine zoals blijkt uit het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde dd. 18 mei 1967, vonnis overgeschreven in de registers van de Burgerlijke Stand te Sint Niklaas op 28 februari 1968;

wonende te Brussel, Jean de Bolognelaan, n° 25 en van Belgische nationaliteit;

bij akte verleden door Meester André Wallemacq, Notaris met standplaats te Vorst bij Brussel en gedagtekend op 27 juni 1969.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Raadkamer. — 14 november 1969.

Voorzitter: M. Van Camp.

Openbaar ministerie: M. Van Eeckhout.

Advocaat: Mr. Delwaide.

Onrechtmatige eis en verweer. — Eis tot schadevergoeding. — Van verdachte tegen burgerlijke partij. — Onbevoegdheid van de raadkamer.

Een strafrechtelijk onderzoek was geopend naar aanleiding van een aanstelling als burgerlijke partij. Met het oog op de buitenvervolgingsinstelling (die de raadkamer ook werkelijk verleent) heeft de verdachte tegen de burgerlijke partij een eis tot schadevergoeding ingesteld.

De burgerlijke partij is aansprakelijk wanneer blijkt dat haar aanstelling tergend en roekeloos was en schade heeft veroorzaakt. De wet kent de strafrechten uitdrukkelijk de bevoegdheid toe om over de wedereis van de verdachte desbetreffend te oordelen. Maar de raadkamer heeft de bevoegdheid niet om van een zodanige eis kennis te nemen.

O.M. en X. t./ Y.

Overwegende dat de feiten omschreven onder de tenlastelegging van de geschreven rechtsvordering van het Openbaar Ministerie dd. 17-9-1969 als laster, zich vereenzelvigen met deze vermeld op de inleidende vordering van het Openbaar Ministerie dd. 30 juni 1969 en het proces-verbaal van ondervraging van de Heer Onderzoeksrechter dd. 11-9-1969 en omschreven als eerroof, alsmede met deze vermeld als « laster-eerroof en valse beschuldiging » in de akte van stelling van burgerlijke partij;

Overwegende dat het onderzoek geopend werd naar aanleiding van de aanstelling als burgerlijke partij van dame L. op 26-6-1969 wegens « laster-eerroof-valse beschuldigingen »;

Overwegende dat het onderzoek, in het « Heilig Huisken », noch elders, elementen van laster hebben kunnen aan het licht brengen, zodat er geen aanleiding is tot vervolging tegen de verdachte;

Overwegende dat verdachte bij besluiten van 31-10-1969 een schadevergoeding vordert van 10.000 fr., ten titel van materiële en morele schade, wegens lasterlijke, minstens tergende en roekeloze aanstelling als burgerlijke partij, te vermeerderen met de gerechtelijke intresten en de kosten; dat hij in ondergeschikte orde voorbehoud maakt om deze schadevergoeding te vorderen vóór de bevoegde Rechtbank;

Overwegende inderdaad dat de partij, die zich benadeeld acht, in volle vrijheid hare vordering kan uitoefenen door zich burgerlijke partij te stellen in handen van de onderzoeksrechter, om op die wijze de openbare vordering in beweging te brengen, doch verantwoordelijk is wanneer het zou blijken dat de aanstelling tergend en roekeloos was en schade heeft veroorzaakt (R.P.D.B. vb° Action Civile nr. 379 e.v. - Collignon, La citation directe de la partie lésée devant les tribunaux de répression, blz. 186 e.v.);

Overwegende dat deze verantwoordelijkheid een dubbel aspekt heeft; dat ze strafrechtelijk kan zijn wanneer het Openbaar Ministerie voldoende elementen vindt om vervolgingen in te stellen wegens lasterlijke aangifte; dat ze in de andere gevallen gesteund is op een oneigenlijk misdrijf ingevolge art. 1382 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat het in het laatste geval in werke-

lijkheid gaat om een wedereis van de verdachte wanneer de rechtsmacht ten gronde bevoegd is om over de vordering van de burgerlijke partij te oordelen, ze af te wijzen, en vast te stellen dat ze tergend, roekeloos en schadeverwekkend was; dat de strafrechtbank deze schadevergoeding enkel kan toekennen wanneer ze regelmatig gevat was door de hoofdeis (Collignon blz. 190 - R.P.D.B., vb° Action Civile, nr. 387);

Overwegende dat het Wetboek van Strafvordering de strafrechten uitdrukkelijke bevoegdheid heeft toegekend om over deze wedereisen te oordelen (cfr. artt. 159, 191 en 358 WSV);

Overwegende nochtans dat een onderzoeksgerecht slechts door een formele tekst bevoegd wordt erkend om schadevergoeding toe te kennen, nl. in het geval van art. 136 van het Wetboek van Strafvordering, wanneer de burgerlijke partij verzet doet tegen een bevel van niet-verzending van de Raadkamer vóór de Kamer van Inbeschuldigingstelling; dat in dit geval de burgerlijke partij moet veroordeeld worden, wanneer haar verzet ongegrond wordt bevonden, tot vergoeding van de schade van het ongegrond verzet (R.P.D.B., vb° Action Civile, nr. 211);

Overwegende dat de onkosten gedaan door de openbare partij eveneens door de Raadkamer te haren laste dienen gelegd te worden wanneer ze, zoals in zake, door hare aanstelling de openbare vordering op gang heeft gebracht (ingevolge artt. 162 en 194 van het Wetboek van Strafvordering);

Overwegende dat de Raadkamer bevoegd is om ten gronde te oordelen bij toepassing van de Wet van 1 juli 1964 (internering en de wet van 29 juni 1964 - opschorting);

Overwegende dat buiten deze uitdrukkelijke wetteksten de Raadkamer zich geen enkele bevoegdheid mag toe-eigenen om ten gronde een geldelijke veroordeling uit te spreken;

Overwegende dat men trouwens niet inzielt hoe de Raadkamer bevoegd zou zijn om de tegenvordering te beoordelen, wanneer zij noch de gegrondheid, noch zelfs de ontvankelijkheid van de eis van de burgerlijke partij kan waarderen (Schuind, II, blz. 43, nr. 7);

Overwegende derhalve dat verdachte zal behoren, zo hij zulks wenst, zijn toevlucht te nemen tot het burgerlijk verhaal zo hij er kan in gelukken de elementen van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek te bewijzen, hetzij de fout, de schade en het oorzakelijk verband tussen beide;

Om deze redenen,

De Raadkamer:

Gelet op de artikels 63, 127, 128, 162 al. 2 en 194 van het Wetboek van Strafvordering, op het enig artikel paragraaf XV der Wet van 25 oktober 1919, en op de artikelen 11 tot 13, 16, 21, 31 tot 37, 40 tot 42 der Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Verklaart dat er geen reden tot vervolging is tegen de verdachte hoofdens de tenlastelegging in zijn hoofde aangehaald in de geschreven rechtsvordering van het Openbaar Ministerie dd° 17 september 1969;

Veroordeelt de burgerlijke partij tot de kosten belopen- de tot op heden op nihil;

Verklaart zich onbevoegd om kennis te nemen van de wedereis van verdachte strekkende tot het bekomen van schadevergoeding met intresten en kosten;

Verleent akte aan verdachte van zijn voorbehoud om van de burgerlijke partij schadevergoeding te vorderen, in gevolge hare beweerde tergende en roekeloze aanstelling als burgerlijke partij.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

Eerste Kamer. — 13 februari 1969.

Voorzitter: M. J. Meersseman.

Referendaris: M. M. van de Kerckhove.

Advocaten: Mrs. Geert Baert (Gent) en J. van den Broecke (Waregem).

Brouwerijovereenkomsten. — Huurcontract. — Beding ten gunste van een derde. — Weigering te laten leveren. — Stoffelijke en zedelijke schade.

De verbintenis tot bieraafname van een bepaalde derde, in een huurcontract van een herberg bedongen, doet een rechtstreeks recht ontstaan in hoofde van de derde jegens wie de bieraafnameverbintenis van de herbergier een zuiver commerciële verbintenis is. Betwistingen hierover vallen onder de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel.

De juridische discussie over het bestaan van een beding ten gunste van een derde mist zin en betekenis wanneer verweerders dit recht zes jaar lang hebben erkend en geëerbiedigd.

De stoffelijke en zedelijke schade door de begunstigde derde geleden moet vergoed worden.

Schotte A. t./ De Smet - De Stoop.

Toepassende art. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de daging van 22 augustus 1968, waarbij eiser jegens iedere gedaagde de hoofdelijke betaling vordert van 930.000 F + 100.000 F telkens als schadevergoeding, met de vergoedende rente, de rechterlijke rente en de kosten van het geding;

Gezien de besluiten van Schotte dd. 15 januari 1969, waarbij eiser de stoffelijke schade beperkt tot 30.000 F + 1 F zedelijke schade;

Gehoord de partijen in haar middelen en besluiten;

Overwegende dat de volgende feiten gebeurd zijn:

De Smet - De Stoop huren op 6 mei 1960 van de Brouwerij Roman een herberg te Waregem tot 1972 met volgende verplichting: « de cliënten, gedaagden, verbinden zich daarenboven formeel voor de ganse duur van het contract in het café met alle afhangen, gelegen te Waregem, Grote Markt 28, uitsluitend de bieren van hoge en lage gisting, zo op vat als in fles, de bronwaters, limonades en gelijkgestelde dranken, waarvan de brouwerij hetzij producent, hetzij voortverkoper-concessionaris is, te verkopen en te debiteren, evenzo voor eigen gebruik aan te wenden, en al deze dranken af te nemen bij de door de brouwerij aan te duiden depothouder »;

Schotte was de depothouder die de dranken van Roman leverde.

Tussen partijen ontstond onenigheid en op 11 juli 1968 ontzeggen de gedaagden aan Schotte elke toegang en nemen voortaan hun Romanbieren af van Vervaecke;

Schotte daagt op 22 augustus 1968 en de NV Roman daagt tot huurverbreking;

de gedaagden nemen sinds 22 september 1968 opnieuw de Roman-dranken af van Schotte;

de schade loopt dus van 11 juli tot 22 september 1968 = 72 dagen;

Schotte vraagt voor dit tijdperk van ongev. 2 1/2 maand 30.000 F of 12.000 F per maand of 400 F per dag vervangende schadevergoeding (art. 1142 B.W.);

Overwegende dat de gedaagden de volstreckte bevoegdheid van de rechtbank ten onrechte betwisten omdat de hier ingeroepen verbintenis van de gedaagden: bieraafname van de depothouder Schotte, weliswaar bedongen werd in de huurovereenkomst van Roman met gedaagden maar

een rechtstreeks recht in hoofde van Schotte deed ontstaan, jegens wie de bieraafnameverbintenis van de herbergiers-gedaagden een zuivere commerciële verbintenis is;

Overwegende dat het recht van Schotte spruit uit een beding ten behoeve van een derde;

dat de gedaagden dit sinds 1962 erkennen en honoreren en 6 jaar later niet ernstig kunnen beweren dat Schotte dit recht niet bezit;

Overwegende dat een beding ten behoeve van een derde is een afspraak, als onderdeel van een overeenkomst door partijen gemaakt, waarbij de ene partij — de belover, promissor of promittens genaamd — zich jegens de wederpartij — de bedinger of stipulator — verbindt tot een prestatie jegens een derde;

Overwegende dat de gedaagden het bestaan van een dergelijk geldig beding betwisten omdat de wettelijke voorwaarden niet zijn vervuld vermits:

a) de aanduiding van de derde afhangt van de willekeur van de bedinger,

b) geen nieuw recht in hoofde van Schotte ontstaat vermits Schotte reeds exclusieve depothouder was,

c) de bedinger stipuleerde enkel tot eigen voordeel;

Overwegende dat deze bezwaren ter zake niet opgaan; dat voor a) Schotte sinds 1962 is aangeduid met instemming van de belover, zodat er geen sprake is van willekeur;

dat op b) de NV Roman rechtstreeks kon leveren en Schotte betwist een exclusief recht te hebben bezeten terwijl de gedaagden het tegendeel niet waar maken;

dat op c) de NV Roman voor zichzelf de huurverbintenissen en de bieraafname bedingt en tevens stipuleert dat deze afname van haar bieren zal gebeuren bij de depothouder zodat dit laatste een onmiddellijk recht in hoofde van de aan te duiden depothouder vanaf het ogenblik dat hij dit aanvaardt, doet ontstaan;

Overwegende opnieuw dat deze juridische discussie zin en betekenis mist vermits de gedaagden 6 jaar lang dit recht van Schotte hebben erkend en geëerbiedigd;

Overwegende dat eiser zijn schadebedrag moet bewijzen; dat de rechtbank aan de hand van de in de dossiers voorhanden gegevens 200 F vergoeding per dag aan Schotte toekent weze voor 72 dagen 14.400 F + 1 F zedelijke schade;

Om deze redenen,

De rechtbank:

alle andere besluiten afwijzend,

Verklaart zich bevoegd en veroordeelt iedere gedaagde hoofdelijk om aan eiser te betalen veertienduizend vierhonderd en een frank met de rechterlijke rente;

Verwijst iedere gedaagde hoofdelijk tot de kosten van een geding groot 14.401 F en tot heden begroot op duizend tweehonderd en één frank, alsmede tot alle de gebeurlijke uitvoeringskosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

BOEKBESPREKING

M. Nevejan en J. Huijts, *Echtscheiding*. — Bussum, Paul Brand, 1969; 223 blz.

De Minister van Justitie van Nederland heeft onlangs een nieuw ontwerp van echtscheidingrecht bij de Staten-Generaal ingediend. Het is het voorwerp geweest van talrijke besprekingen in juridische en sociologische tijdschriften en allerlei meningen voor en tegen werden in verschillende middelen tot uiting gebracht.

Gezien de belangstelling die dit onderwerp thans in Nederland geniet, komt het ons nuttig voor de aandacht te vestigen op een boek dat zopas gepubliceerd werd in de serie: « Samen mens zijn. Bijdragen tot geestelijk gezond leven », uitgegeven door de Firma Paul Brand te Bussum, waarin opstellen verzameld werden van de hand van verschillende specialisten, die elk op zijn gebied het probleem van de echtscheiding en van de verruiming der echtscheidingsgronden hebben bestudeerd van uit verschillende standpunten, nl. de sociologie, de psychiatrie, het recht, de psycho-hygiëne en de religie.

Dit boek is des te belangrijker omdat het initiatief van de publicatie ervan genomen werd door het Katholiek Nationaal Bureau voor Geestelijke Gezondheidszorg en we hier dus, — al is de bundel op pluralistische wijze samengesteld —, de mening vernemen van enkele katholieke auteurs, waarvan tot nog toe werd aangenomen dat zij onverzoenlijke tegenstanders zijn van de mogelijkheid tot het verbreken van de huwelijksband.

Laten we onmiddellijk aanstippen dat vele van de ideeën die in dit werk verdedigd worden en van de voorstellen die werden uitgestippeld, zeer ver gaan en dat vele van onze Belgische juristen uiterst verrast zullen zijn door de stellingen die in dit werk worden geadstrueerd.

Een eerste opstel is van de hand van W.H. Douma en draagt als titel « Een sociologische kijk op de echtscheiding ». De auteur stelt voorafgaandelijk vast dat Nederland een laag echtscheidingsniveau heeft. Al is dit niveau in de laatste jaren ook enigszins gestegen, toch bedraagt het slechts 2,6 per duizend. In de Verenigde Staten ligt het gemiddeld niveau 4 maal hoger. Schrijver stelt nu een sociologisch onderzoek in naar de oorzaken die leiden tot ontbinding van het huwelijk en naar de verschillende modaliteiten waarmede zulks gepaard gaat. Hij gebruikt hiervoor statistieken en enquêtes en komt aldus tot de ontleding van de factoren die van invloed zijn op de echtscheiding, nl. leeftijdsverschil, gedwongen huwelijk bij zwangerschap, duur van het huwelijk, — waarbij we vernemen dat gedurende een zevental jaar na de sluiting, de kwetsbaarheid van het huwelijk tweemaal zo groot is als die van het gemiddelde huwelijk —, het kindertal, — waarbij blijkt dat bij 40 % van de echtscheidingsgevallen in Nederland geen minderjarige kinderen betrokken zijn —, het beroep, — waarin de vrije beroepen de kroon spannen, — het fysisch geografisch milieu en nl. de verstedelijking en uiteindelijk de religieuze levensbeschouwing, waarbij vastgesteld wordt dat bij de Rooms Katholieken het percentage zeer hoog ligt.

Douma komt tot het besluit dat industrialisatie en urbanisatie twee belangrijke effecten hebben veroorzaakt in de sfeer van het gezins- en familieleven. Door de scheiding tussen wonen en werken en de algemene welvaartstijging, kwam het accent meer te liggen op de affectieve functie, op het bevredigen van psychische behoeften van de gezinsleden. De aandacht van de huwelijkspartners werd op elkaar gericht als persoon. Zulks betekende voorzeker een verrijking van het huwelijksleven, doch was ook de aanleiding tot het aan de dag treden van onderlinge spanningen, die soms zo groot werden dat de huwelijksband moest breken.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

De auteur gaat dan na welke de houding is van de gemeenschap ten opzichte van de echtscheiding. Het blijkt hieruit hoe zwak deze in de samenleving geïnstitutionaliseerd is. Na de echtscheiding bestaat er voor familie, buren, vrienden en kennissen geen morele verplichting tot het verstrekken van materiële of geestelijke steun aan partijen. De status van het gescheiden zijn zelf is vaag en onzeker. Zeer geleidelijk is men begonnen zich rekenschap te geven van de noodzakelijkheid der echtscheiding, ook in het belang van het huwelijk zelf. Het blijkt dat een allerhoogst percentage van de bevolking tot een stabiel huwelijk komt, terwijl de echtscheiding kan beschouwd worden als een vorm van reparatie, waarbij een slecht huwelijk door een kwalitatief beter kan vervangen worden. Dit is de sociologisch nuttige werking van de echtscheiding. Het is dan ook volkomen natuurlijk dat in verschillende landen de tendens bestaat voor de echtscheidingsgronden af te stappen van het eenzijdige schuld-beginsel en in de plaats daarvan het ontwrichtingsprincipe te stellen. Zwitserland en West-Duitsland gaven hierbij het voorbeeld. De conclusie van de auteur is dat het er toch om gaat het huwelijk voor de mens zo leefbaar mogelijk te maken. Hij is van oordeel dat zulks niet lukt door echtscheiding, hoe dan ook, te bemoeilijken.

M. Nevejan schreef een uitvoerige studie die hij betitelde « Een psychiatrische verkenning van het proces van het scheiden uit de echt » met als ondertitel « Echtscheiding en echte scheiding ».

De echtscheiding noemt hij een pijnlijk proces van afsterven. Ze brengt bij de twee echtgenoten een gedragsverandering te weeg die gepaard gaat met sterke emoties. Op grond van psychologische en zelfs psycho-analytische gegevens, onderzoekt Nevejan de loop van het verwijderingsproces tussen de echtgenoten vóór de echtscheiding en het zeer groot psychisch traumatisme dat uit de uiteindelijke scheiding voortvloeit.

Merkwaardig is het hoofdstuk dat door de auteur gewijd wordt aan het psychologisch onderzoek van het tegenwoordig echtscheidingsrecht. Het gaat uit van het beginsel dat het huwelijk er is voor de mens en niet de mens voor het huwelijk, of, anders gezegd, dat de waarde van een huwelijk niet gaat boven de waarde van de enkeling. De wet beschouwt echter het huwelijk als een gemeenschapsgoed en de wetgever pretendeert het beter te weten dan de gehuwden zelf en beschermt hen zogenaamd tegen henzelf. De psychologische consequenties van de huidige gang der echtscheidingsprocedure worden door de auteur onder de loep genomen. De gang van zaken vindt in zijn ogen weinig genade. De schuldvraag, waarbij het bewijs zo moeilijk en onzeker is, de wettelijke gronden, die zo elastisch zijn, de lange wachttijd met zijn provisorische maatregelen, die een haast ondragelijke spanning in het leven roept, de verzoeningscomparitie, die niet de minste werkelijke zin heeft en die genoemd wordt « een onnodig pijnlijke confrontatie », en zovele andere factoren meer, vormen allen psychisch-onhygiënische aspecten van de huidige gang der echtscheidingszaak.

Na dit alles wordt de sociale hulp en behandeling na de echtscheiding in het licht gesteld, waarvan schrijver het onpractisch en onvoldoend karakter doet uitschijnen.

In zijn besluit onderstreept de auteur dat een echtscheiding van twee kwade oplossingen de minst slechte is, doch dat ze gepaard gaat met zulke pijnlijke en nadelige gevolgen dat alles moet in het werk gesteld worden opdat er steeds minder echtscheidingen zouden noodzakelijk zijn. Welk zal nu volgens de psychiatrie en de psychologie het middel zijn om dit doel te verwezenlijken. Betere opvoeding en voorlichting van de trouwlustigen zullen voorzeker nuttig zijn. De auteur ziet echter meer heil in de mogelijkheid van de instelling, in de toekomst, van een proef- of voorbereidend huwelijk, dat gesloten wordt uit verlangen naar een langdurige vriendschap en waarin men, voor alle

zekerheid, gedurende de eerste jaren afziet van het verwekken van kinderen. In feite voltrekt zich dit voorbereidend huwelijk steeds meer in de praktijk, maar het wordt door de gemeenschap niet erkend. Het zou nochtans naar de mening van schrijver één van de zekerste middelen zijn om de stabiliteit van het definitieve huwelijk dat na 1 of 2 jaar zou gesloten worden, te verzekeren. Dit zou ons brengen verbondenheid, in de plaats van gebondenheid.

Deze mogelijkheid zal echter slechts te verwezenlijken zijn in de toekomst en wij zullen moeten passeren door een tussenfase waarbij de echtscheiding zal afhangen van de « ontwrichting » van de huwelijksband.

L.P.M. van den Bogaert schrijft over « Kind en echtscheiding ». Algemeen wordt de echtscheiding beschouwd als een ramp voor het kind, die op zijn gedrag en zijn geest de nadeligste invloed zal hebben. Er wordt ons een samenvatting gegeven van de onderzoeken van de Zwitserse psychiater Haffter en van deze van Landis en Rijkse. Op de vraag nu of een scheiding altijd dient vermeden te worden in het belang van de kinderen antwoordt de auteur ontkennend. Er zijn situaties, waarin een scheiding voor een kind een heilzame oplossing zou zijn. Dat de echtscheiding meestal voor het kind nadelige aspecten heeft is duidelijk, doch deze worden erg overdreven tengevolge van de onbewuste vooroordelen die in de maatschappij bestaan en die bij de mens bepaald worden door zijn omgeving, door de traditie.

« Huwelijk en echtscheidingsrecht in Nederland » is de titel van de bijdrage van M. Rood-de Boer.

Het huidige echtscheidingsrecht wordt hier scherp becommenteerd en er worden allerlei bezwaren tegen aangevoerd: de echtscheidingsgronden zijn onvoldoende; de procesgang is onbevredigend; de alimentatieregeling dient verbeterd te worden. Na herinnerd te hebben aan « de grote leugens » waarbij de aangehaalde feiten bewezen geacht worden wanneer ze door de tegenpartij niet worden tegengesproken, wijst de auteur er op hoe de in de wet voorziene echtscheidingsgronden weinig rekening houden met de werkelijkheid. Hoe dikwijls stranden huwelijken niet op psychische incompatibiliteiten. Het wetsontwerp, ingediend door de Nederlandse Minister van Justitie wordt hier besproken. In dit ontwerp wordt de « ontwrichting van het huwelijk » als grond tot echtscheiding erkend. En op deze basis kunnen de echtgenoten met onderling goedvinden de echtscheiding bekomen. Is daardoor echter de moeilijkheid niet slechts verschoven? Volgens schrijver zou een eenparig verzoek tot echtscheiding altijd moeten worden toegewezen en het stellen van een echtscheidingsgrond zou niet dwingend dienen voorgeschreven te worden. Ook zou het verzoek van één enkel echtgenoot tot ontbinding van het huwelijk dienen ingewilligd te worden, doch mits zekere modaliteiten en nl. een ruime wachtperiode. Zulks zou voorzeker, in de tegenwoordige omstandigheden voor de gehuwde vrouw ongunstige gevolgen kunnen hebben. Zulks zou volgens schrijver te wijten zijn aan het gebrek aan een werkelijke gelijkwaardigheid van man en vrouw, zodat die nadelen in de toekomst zullen verdwijnen.

Wat de procedure betreft, wordt het een aanzienlijke verbetering geacht wanneer in het ontwerp van de Minister van Justitie het verlof vragen om te mogen dagvaarden en de verschijning in verzoening beiden wegvallen. Dit ontwerp voorziet ook dat de alimentatie losgekoppeld wordt van de schuld, wat een grote verdienste van het ontwerp geacht wordt. In dit verband zet de auteur een zeer originele mening uiteen. Hij vraagt zich af of het niet mogelijk zou zijn allen die in het huwelijk treden te verplichten een zogenaamde « huwelijksverzekering » af te sluiten, die voor gevolg zou hebben dat wanneer het huwelijk zou stranden, de alimentatiegelden door de verzekering zouden betaald worden. Hier wordt een analogie gezien met de verplichte verzekering voor het gebruik

van motorvoertuigen en de mogelijkheid wordt aanwezig geacht dat deze huwelijksverzekering als « Volksverzekering » zou kunnen gerealiseerd worden.

Een zeer interessant voorstel, dat voorzeker een grondige studie zou verdienen.

Als conclusie meent de auteur dat in de toekomst meer en meer een ruim geïnterpreteerd begrip van geestelijke gezondheid op het echtscheidingsrecht invloed zal gaan uitoefenen. Wanneer men tegenwoordig meer aandacht besteedt aan het verlangen naar persoonlijk geluk van individuen zal men niet meer willen, ten koste van alles, een formele huwelijksband in stand te houden, zelfs als deze geen inhoud meer heeft.

De 5e en 6e hoofdstukken brengen ons opstellen in verband met het echtscheidingsvraagstuk en de Kerk. Het eerste door M. de Jong, R. Huysmans en J. van der Hart, het tweede door F.J. Heggen.

Het eerste van deze opstellen geeft ons een summier historisch overzicht van het ontstaan der kerkelijke rechtsregels waarin onderstreept wordt dat in de drie eerste eeuwen van onze tijdrekening het kerkelijk huwelijk nog niet bestond en dat het stilaan, in de loop der eeuwen verkerkelijkt werd en eerst door de scholastiek als één der sacramenten werd aangemerkt, tot de rechtsregels uiteindelijk in het Canoniek Wetboek werden vastgelegd. De jurisprudentie van de Romeinse Rota is uiterst genuanceerd. Er zijn uitspraken die de geldigheid van het huwelijk afhankelijk maken van het feit dat de echtgenoten kennis zouden gehad hebben van alle ethische, religieuze en maatschappelijke verwickelingen van het huwelijk. Er wordt op gewezen hoe de Kerk bijzonder belang hecht aan het formalisme en aan de fysische feitelijkheid, doch veel minder aan het geëngageerde belevingsveld van de partners. Hier doet zich echter in de jongste jaren een sterke evolutie voor, vooral sedert het Vaticaans-Concilie. Hoe voorzichtige ook de auteurs hun bedenkingen formuleren, toch zijn ze de mening toegedaan, wanneer voorzeker elk gesloten huwelijk als onverbreekbaar bedoeld wordt, en de Kerk ten zeerste aan dit principe gehecht is, dat niet kan ontkend worden dat wij in sommige gevallen tot de conclusie moeten komen dat er geen gezamenlijke toekomst meer mogelijk is. Hier hebben de echtgenoten zelf hun band verbroken. De Kerk dient dit menselijk echec te durven aanvaarden. Het Evangelie is juist gericht op de toekomst en de auteurs achten de kerkelijke inzegening of bevestiging van een tweede huwelijk volop mogelijk.

Tot slot brengt J.H. Huijts psycho-hygiënische conclusies en stippelt hij een aantal suggesties uit die sterk zouden kunnen bijdragen tot het vermijden van de verbreking van de huwelijksband.

Velen van onze juristen die kennis nemen van dit boek zal het enigszins duizelen wegens de zeer originele en volstrekt nieuwe gedachten die er in ontwikkeld worden.

Deze verzamelde opstellen hebben echter de grote verdienste het probleem der echtscheiding te lichten uit de sfeer van eng formalisme waarin het in ons land nog zo zeer opgesloten zit en aandacht te vragen voor de betekenis van de werkelijke verhoudingen tussen man en vrouw en de noodzakelijke consequenties die dienen getrokken te worden uit deze verhoudingen.

Het boek is wetenschappelijk volkomen verantwoord. Na elk opstel vinden wij er een uitgebreide bibliografie die verdere studie van de aangesneden vraagstukken mogelijk maakt. Het is een werk dat door alle magistraten en advocaten die te maken hebben met de praktijk van het echtscheidingsrecht zou moeten gelezen en grondig overwogen worden.

René Victor.

WETGEVING

In werking treden Gerechtelijk Wetboek

10 JANUARI 1970. — Koninklijk besluit betreffende de inwerkingtreding van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het bewarend beslag en de middelen van tenuitvoerlegging, en van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

* * *

BOUDEWIJN, Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.

Gelet op de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, inzonderheid artikel 5;

Gelet op het advies van de Raad van State;

Op de voordracht van Onze minister van Justitie.

Hebben Wij besloten en besluiten Wij:

Artikel 1. Treden in werking op 1 februari 1970, in het vijfde deel van het Gerechtelijk wetboek:

1° in titel I, « Voorafgaande regels », hoofdstuk IV, « Kantonement », met de artikelen 1403 tot 1407;

2° in titel II, « Bewarend beslag », hoofdstuk II, « Bewarend beslag op roerend goed », met de artikelen 1422 tot 1428;

3° in dezelfde titel, hoofdstuk III, « Bewarend beslag op onroerend goed », met de artikelen 1429 tot 1444;

4° in titel III, « Gedwongen tenuitvoerlegging », hoofdstuk II, « Uitvoerend beslag op roerend goed », met de artikelen 1499 tot 1528;

5° in dezelfde titel, hoofdstuk III, « Beslag op tak- en wortelvaste vruchten », met de artikelen 1529 tot 1538.

Art. 2. Treden in werking op 1 februari 1970, in zover die inwerkingtreding nodig is voor de toepassing van de door artikel 1 in werking gestelde bepalingen:

1° in het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek: de artikelen 79 en 80;

2° in het derde deel van het Gerechtelijk Wetboek: de artikelen 569, 5° en 633;

3° in het vijfde deel van het Gerechtelijk Wetboek:

a) in titel I, « voorafgaande regels » hoofdstuk I, « Algemene bepalingen », de artikelen 1386 en 1387 en 1392 tot 1394;

b) in dezelfde titel, hoofdstuk II, « Beslagrechter », met de artikelen 1395 en 1396;

c) in titel II, « Bewarend beslag », hoofdstuk I, « Algemene bepalingen », met de artikelen 1413 tot 1421;

d) in dezelfde titel, hoofdstuk IX, « Rechtspleging tot omzetting van bewarend beslag in uitvoerend beslag », met de artikelen 1489 tot 1493;

e) in titel III, « Gedwongen tenuitvoerlegging », hoofdstuk I, « Algemene bepalingen », met de artikelen 1494, 1495, 1497 en 1498.

Art 3. Treedt in werking op 1 februari 1970, de volgende opheffingsbepaling van artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek:

In titel III, hoofdstuk I, artikel 13, voor zover het opheffing inhoudt van de artikelen 159, 553, 544, 554bis, 583 tot 591 en 595 tot 635 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 300 van 30 maart 1936, het koninklijk besluit nr. 301 van 30 maart 1936, bij de wet van 15 april 1960 en bij die van 5 juli 1963.

Art. 4. Treden in werking op 1 februari 1970, in zover die inwerkingtreding nodig is voor de toepassing van de door de voorafgaande artikelen in werking gestelde bepalingen, de volgende opheffingsbepalingen van artikel 2 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek:

1° in titel II, hoofdstuk I, artikel 7, 1°, voor zover het artikel 6 van de wet van 25 maart 1841 op de bevoegdheid opheft;

2° in titel II, hoofdstuk I, artikel 7, 2°, voor zover het artikel 51 van de wet van 25 maart 1876 houdende titel I van het inleidend boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering opheft;

3° in titel II, hoofdstuk I, artikel 13, voor zover het de artikelen 545, 551, 555, 556 en 635bis van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering opheft.

Art. 5. Treden in werking op 1 februari 1970, de artikelen 43, 44, 105, 166 en 167 van de wijzigingsbepalingen van artikel 3 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 6. Treedt in werking op 1 februari 1970, in zover die inwerkingtreding nodig is voor de toepassing van de voorafgaande artikelen, artikel 6 van de overgangsbepalingen van artikel 4 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 7. Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Motril, 10 januari 1970.

MEDEDELINGEN

Leyden-Amsterdam-Columbia Summer Program In American Law Leyden Session 1970

Zoals elk jaar wordt door de Columbia Universiteit te New York, de Universiteit te Leiden en de Universiteit te Amsterdam, een reeks cursussen ingericht betreffende het Amerikaans recht.

Deze cursussen zullen dit jaar gehouden worden aan de Universiteit te Leiden van 19 juni tot 24 juli. Wij delen hieronder het programma van deze cursussen mede: Verplichte cursussen:

- 1) Legal Method door Prof. Smit,
- 2) Constitutional Law door Prof. Lusky,
- 3) Civil Procedure door Prof. Smit,
- 4) Criminal Law door Prof. Uviller.

Keuze cursussen:

- 1) Antitrust Law door Prof. Blake,
- 2) Copyright door Prof. Grad,
- 3) Criminal Process door Prof. Uviller,
- 4) Labor Law door Prof. Sovern,
- 5) Metropolitan Environment and the Law door Prof. Grad,
- 6) Trust door Prof. Lusky.

Alle inlichtingen zijn te bekomen bij Prof. T. Koopmans, « Gravensteen » Pieterskerkhof 6, Leiden, Nederland.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1969 - nr. 11.

Gerechtelijk Wetboek. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 4.

van Rijkevorsel K., Staten-Generaal en N.B.W. — de Jonge W.H., 's Ministers antwoord. — Mulderije H., Een Ombudsman voor Nederland? — Fischer-Keuls E., Het W.P.N.R. bestaat 100 jaar!

nr. 5

Pabbruwe H.J., Het gebruikelijk doch niet uitgedrukt arbitraal beding. — Bloembergen A.R., Ideële schade in Europees verband. — Wichers Hoeth L., Cognac of niet? — Dekhuijzen M.C., Soort eigendom. — van Bemmelen J.M., Herziening van het Belgische Wetboek van Strafvordering.

Sociaal Economische Wetgeving, jg. 1969 - nr. 11-12.

Donner A.M., Het kortgeding bij het Hof van Justitie. Openingsrede voor de vergadering van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht. — ter Kuile B.H., Enige opmerkingen over de grondslagen van het huidige prijsbeleid. — Mulder A., Kanttekeningen over de verbindendheid van de prijzenbeschikkingen goederen en diensten '69.

Journal des Tribunaux, jg. 1970 - nr. 4687.

Fettweis A., Les sanctions du formalisme dans le Code judiciaire.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jg. 1969 - nr. 2-3.

López Rodó L., Un regard vers l'avenir: l'administration nouvelle. — de la Vallina Velarde J.L., Rénovation et développement du droit administratif en Espagne. — Guaita A., Les ministres en droit administratif espagnol e.a. Ronga G., Les articles 1er (alinéa 2 et 2 (aliéna 1er) de l'Arrangement de Lisbonne de 1958 sur les appellations d'origine.

Europees Vervoerrecht, jg. 1969 - nr. 6.

Collin F., The Use of a currency of account in modern Maritime Law.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1970 - nr. 3.

Sabourin M., La nature juridique des SAFER.

Politische Vierteljahresschrift, jg. 1969 - nr. 4.

van der Gablentz O.H., Sache und Methode der Politischen Wissenschaft. — Meier C., Die Entstehung des Begriffs « Demokratie ». — Böhrer C. und Nagel A., Politisches Entscheidungshilfsmittel Systemanalyse. — Soell H., Fraktion und Parteiorganisation — Szur Willensbildung der SPD in den 60er Jahren. — Frei D., Dimensionen neutraler Politik.